

מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל

”אין לך חסד גדול יותר
עם הכלל מאשר התחזקות
והוספה בלימוד התורה”

לקראת שבועת מלכתא

dirshu@dirshu.co.il | לקבלת הגליון למייל: | תקציר שבועי של 'הדף היומי בהלכה' | גליון מס' 401 | פנינים לפרשת נח

לאחר הניתוח, התבטא רבינו ואמר, כי מחויב הוא בהכרת טובה לכלל ישראל, שבזכות תפילותיהם ועתירותיהם אירע לו נס וזכה להחלים ממחלתו ולשוב לחיים. כגמול על כך מקבל הוא על עצמו להוסיף עוד שעות בלימוד התורה הקדושה ולהתחזק בשקידתו ביתר שאת וביתר עוז. שהלא אין לך חסד גדול יותר עם הכלל מאשר התחזקות והוספה בלימוד התורה הקדושה!

הכרת הטוב ומידותיו האציליות של מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל

נח איש צדיק (ו'ט')

נכד רבינו, הרב יעקב ברלין, מספר: כל אדם שהיטיב עם רבינו, אף אם נמנה עם צאצאיו, זכה להכרת טובה. כאשר לא חשתי בטוב, הגיע סבי לביתי וקיים בי מצות ביקור חולים. לאחר שתמהתי באוזניו על הדבר, השיב לי רבינו כי הוא חש הכרת טובה כלפי, מפני שזמן מה קודם לכן שהיתי עימו בבית חולים כאשר לקה בליבו. באותה תקופה הובא רופא מומחה מארצות הברית, שבסיעתא דשמיא הצליח לנתח את רבינו ולהביא מזור ללב. לאחר הניתוח ביקש הרופא לבקר את רבינו, שנענה לבקשה, ובטרם הביקור ביקש מאחד מנכדיו שילמדו כיצד אומרים 'תודה רבה' בשפה האנגלית. בני הבית תמחו לפשר הדבר ושאלו את רבינו לשם מה הוא מטריח את עצמו, הרי ניתן לתרגם לרופא את דבריו. תשובתו של רבינו הפליאה את סובביו. "כידוע בחזרת הש"ץ יוצאים ידי חובה בעניית אמון בלבד, אולם לגבי 'ברכת מודים' מובא באבודרהם, שעל כל יחיד ויחיד לומר בפני עצמו ברכת 'מודים דרבנן', כיון שבברכה זו אין סומכים על אמירת הש"ץ מדין שומע כעונה. ומכאן אנו למדים שהודעה כהלכתה אינה יכולה להיעשות על ידי שליח, ועל כן רוצה אני להודות לרופא במו פ'!"

זמן מה לאחר הניתוח, ערך הרב זלמן ליב זילבר, שעסק רבות בענייני רפואתו של רבינו, בר מצוה לבנו. למרות חולשתו הרבה ורפיון כוחותיו ביקש מרן להשתתף בשמחה. כאשר בני הבית ניסו להניאו מכוונתו, בטענה שעליו לשמור על כוחותיו הרפים, ענה

רבינו כי חש הוא הכרת הטוב כלפי אותו איש חסד שסייע לו בעת חוליו.

לאחר הניתוח, התבטא רבינו ואמר, כי מחויב הוא בהכרת טובה לכלל ישראל, שבזכות תפילותיהם ועתירותיהם אירע לו נס וזכה להחליף ממחלתו ולשוב לחיים. כגמול על כך מקבל הוא על עצמו להוסיף עוד שעות בלימוד התורה הקדושה ולהתחזק בשקידתו ביתר שאת וביתר עוז. שהלא אין לך חסד גדול יותר עם הכלל מאשר התחזקות והוספה בלימוד התורה הקדושה! בנוסף לכך קיבל רבינו על עצמו להוסיף בזמני קבלת הקהל כהשבת טובה להמוני בני ישראל, שקרעו רקיעי שמים בתחינה להחלמתו. ואכן במשך תקופה מסויימת האריך את זמני קבלת הקהל, עד שנאלץ להימנע מכך בשל בריאותו הלקויה ורפיון כוחותיו.

אגר אסיא ישלם

הרופא הנוכרי, שניתח את ליבו הטהור של מרן היה מלווה ברופא יהודי, שהגיע עימו מארצות הברית וסייע בידיו במהלך הניתוח הסבוך. מספר ימים קודם הניתוח התקשר הרופא הנוכרי לעמיתו היהודי והודיע לו, כי לפני מספר שעות התבקש לנסוע לישראל בדחיפות כדי לנתח רב יהודי מפורסם וישיש, בן למעלה מתשעים שנה. הרופא הנוכרי ביקש מרעהו היהודי לחבור אליו לנסיעה ולהשתתף במהלך הניתוח המורכב ועתיר הסיכונים. למותר לציין כי הרופא היהודי ביקש מיד לדעת מיהו הרב הנודע, שנזקק לניתוח כה דחוף, אך עמיתו הגוי, שמעולם לא התעניין בעם היהודי ובמוריו דרכו, לא ידע לנקוב בשמו של מרן. לאחר זמן מה חזר הרופא הגוי אל ידידו היהודי ובישר לו, כי הרב הנודע שנזקק לניתוח נקרא בשם הרב יוסף שלום אלישיב.

הרופא היהודי, שהבין מיד כי מדובר בלא אחר מאשר מרן פוסק הדור, התקשר בחופזה לביתו וביקש שיכינו בעבורו ללא שהיות תיק קטן עם דרכון ומספר פרטי לבוש, משום שעליו לנסוע ללא כל דיחוי לישראל, כדי שלהשתתף בניתוח, העשוי להציל את חייו של רבן של ישראל. "עלי לנסוע תכף ומיד מבלי להשתהות אף רגע אחד!" זרז הרופא את בני ביתו המבוהלים, שמרוב מהומה ובלבול ארזו בתיקו ויזה ישנה שפג תקופה.

הרופא הגיע לביתו, חטף את התיק, שהכיל מספר פרטי לבוש ודרכון ישן, ויצא מיד לדרכו לעבר שדה התעופה. עקב כורח השעה, הוא הותיר את רכבו חונה במקום אסור לחנייה ומיהר

להיכנס לאולם הנוסעים. למותר לציין, כי בשדות התעופה בארה"ב מותקנות מערכות מחשבים מתקדמות, המזהות כל תקלה או חוסר התאמה במסמכי הנוסעים. אולם למרבית הפלא חלף הרופא על פני הפקידים שהחתימו באדישות את דרכונו חסר התוקף, מבלי שיזהו בעיה לכשהי.

יום הניתוח הגיע. הרופא הנוכרי שהתעתד לנתח את רבינו, היה רגוע ושלו. בעבורו מדובר בעוד ניתוח רגיל שגרתו. אמנם ניתוח סבוך ומסוכן שעתידי להתבצע בגופו של אדם הקרוב למאה, אולם בסך הכל עוד ניתוח מיני רבים שערך ויערוך בעתיד. לעומת זאת הרופא היהודי, שידע והבין כי חייו של מאור הדור הם העומדים על כף המאזניים, היה אחוז חרדה.

רבינו שהבחין בחושי החדים כי הרופא היהודי דרוך וחסר מנוחה, החל להרגיעו ולשכך את חששותיו: "ראשית כל, ברצוני להודות לך כבר עתה על שהטרחת את עצמך לבוא ולטפל בי, מכיון שלאחר הניתוח אני יודע אם יהיה מי שיודה לך. מלבד זאת, אינך צריך לחוש אכזבה באם לא תצליח במלאכתך ואין לך לחשוש שמא יאשימו אותך, משום שהכל בידי שמים, והדבר לא תלוי בך אלא בגזירת הבורא יתברך!"

מילות ההרגעה והעידוד של רבינו פעלו את פעולתם ונסכו ברופא שלוה וביטחון, וכך בעוצם חסדי שמים עבר הניתוח בשלום ובהצלחה, לאחר הניתוח התעוררה שוב השאלה כיצד ישוב הרופא לארצות הברית, כאשר הוא נושא באמתחתו דרכון ישן שפג תוקפו. אולם משמים סימאו בשנית את עיני הפקידים האמריקאים, שהחתימו בפעם השניה את הדרכון חסר התוקף ונתנו לרופא להיכנס לארצות הברית בלא להעמיד בפניו מכשולים ועיכובים.

הרופא פנה לעבר הרחוב האסור בחנייה שם החנה את רכבו, ולמרבה הפלא הופתע לגלות כי על אף שהרכב עמד במשך מספר ימים במקום הומה פקחים, הוא לא קיבל כל דו"ח חנייה. אין ספק, כי היתה זו יד עליונה שהכהתה את עיני הפקחים הגויים, שלא חשו ברכב הניצב במשך מספר ימים בשטח האסור לחנייה.

זמן מה לאחר הניתוח הגיע לארץ יהודי אמיד בלוויית בנו וביקש להיכנס ולשוחח עם מרן. כפי המובן מאליו, דחו בני הבית את בקשתו, כשהם מציינים בפניו כי גופו של מרן חלש ביותר לאחר הניתוח שעבר, וכוחותיו הדלים אינם מאפשרים לו לקבל אנשים. אולם האיש, שביקש בכל מאוודו לנצל את ההזדמנות בה הוא שוהה בארץ כדי להחליף מספר מילים עם מרן פוסק הדור, לא אמר נואש

המשך בעמוד 27

גליון 'לקראת שבת' יו"ל בחסות
'אמונה וחסד' דפוס וכריכ"ה בע"מ 02-6715501

זיכוי הרבים בהפצת גליון זה
לע"נ הרה"ח בנימין ב"ר דוד צבי רוזנטל זצ"ל
נלב"ע ר"ח אב תשע"ו

זכורני שמו"ר הגה"צ רבי משה שניידער זצ"ל היה מעורר בבכיות ובדמעות בדרשתו קודם נעילה, שבתפילת נעילה מתפללים אנו דווקא להינצל מעוון גזל "למען נחדל מעושק ידינו", ומזה יש להתבונן כמה חמור הוא עוון גזל שבשעה גורלית כל כך מתפללים דווקא על זה

פוסק הדור מרן הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א
על מעלת הצדיק תלויה בהנהגתו בבין אדם לחבירו

"נח איש צדיק תמים", (ו' ט)

"תמים בדרכיו לדיק במעשיו". (עבודה זכה ו')

"תמים בדרכיו - עניו וספל רוח, לדיק במעשיו - כלל חמס". (ד"ר סג)

לשון רש"י צריך ביאור, מדוע תפס רש"י דווקא מעלות אלו - ענווה,
וזהירות מחמס.

עוד צריך ביאור מדוע מעלת נח כצדיק עומדת לו רק מכח היותו
עניו וספל ברך ונזהר מחמס, ולא מכוח כל שאר המעלות העליונות.
ונראה בביאור הדברים, שצדיק ותמים אמיתי הוא רק מי ששלם
בהנהגתו בין אדם לחבירו, ורש"י מנה כאן את יסוד המעלות
המביאות את האדם לשלימות בבין אדם לחבירו, והלא הם: ראשית
"עניו וספל ברך" שהיא יסוד המידות טובות בהנהגת האדם לחבירו,
שהעניו וספל ברך אמיתי נכנע לכל אחד, ומקבל כל אדם בסבר
פנים יפות, וכ"ש שאינו מעיז פנים להחציף ולעורר מריבות וזהו
יסוד כל המידות טובות, והמעלה השניה היא במעשים טובים,
שהנזהר מחמס לא לפגוע בממונו חבירו, כ"ש שזוהר גם לא לפגוע
בגופו, ובזה הוא נמצא שלם בבין אדם לחבירו בכל צדדיו, הן במידות
והן במעשים טובים.

ויש ללמוד מכאן יסוד גדול, שהצדיק והתמים האמיתי הוא רק מי
ששלם בבין אדם לחבירו, ויש אנשים שמדמים שמעלת ה"צדיק"
תלוי רק בהיותו מחמיר באיסורי תורה, או שמאריך בתפילותיו
ולומד תורה כל היום, אבל כאן מבואר שמעלת צדיק תלוי בעיקר
בהנהגתו בין אדם לחבירו, וכל זמן שהוא פגום בבין אדם לחבירו,
או שבשעת מסחרו אינו נזהר בדיני הונאה, אפילו אם הוא "מחמיר"
בהנהגותיו כלפי שמיא, עדיין אין עליו שם צדיק, והטעם בזה כי דיני
בין אדם לחבירו מוכרחים מצד השכל, וגם לולא התורה היה מוטל
עלינו חיוב לקיימם, ולכן מי שפגום בזה הרי הוא פגום בעצמותו
שאינו מתנהג כ"איש".

ובעונותינו הרבים הרבה בני אדם רגילים לזלזל בהלכות שבין אדם
לחבירו, ואינם שמים ליבם לחשוב כמה הלכות ופרטי דינים קיימים
בזה, ומחמת זה נכשלים בהונאה וגניבת דעת בדרכי המסחר, [כגון
שלפעמים מוכר ואינו מודיע שיש איזה פגם וחסרון, או שמשקר
ואומר שזהו המחיר הזול ביותר בשוק, או שמשבח המקח שאין

כמוהו ודורש מחיר יקר], או בפגיעה בחבירו בדיבור או במעשה,
וראו לדעת שאיסור גניבת דעת הוא גם בעכו"ם, וראוי לקבוע
שיעורי תורה לבעלי בתים בהלכות חושן משפט הנוגעים למעשה,
כדי שיידעו היאך להתנהג במסחר עם יהודי או גוי או פושעי ישראל,
(כל אחד כפי דינו הראוי לו).

ואין לנו מושג עד היכן הקפידה תורה בעוון גזל, שהרי השאלה
הראשונה ששואלים אדם לאחר פטירתו בבית דין של מעלה הוא
"נשאת ונתת באמונה" - והיינו אם מסחרו ועסקיו בענייני כספים
היה באמונה ובנקיות ללא שום חשש סרך גזל.

זכורני שמו"ר הגה"צ רבי משה שניידער זצ"ל היה מעורר בבכיות
ובדמעות שלישי בדרשתו קודם נעילה, שבתפילת נעילה מתפללים
אנו דווקא להינצל מעוון גזל "למען נחדל מעושק ידינו", ומזה יש
להתבונן כמה חמור הוא עוון גזל שבשעה גורלית כל כך מתפללים
דווקא על זה, ואמר מו"ר שבחורי ישיבות מדמים שעוון גזל אינו שייך
אצלם כי אינם סוחרים בממונו, אבל באמת גם בבן תורה שייך גזל
מאחר שהישיבות והכוללים מוחזקים על ידי תורמים שכל מטרתם
הוא שבני הישיבה או הכולל ישקיעו עצמם בלימוד התורה, ואם בני
הישיבה או הכולל מבזבזים את הזמן, הרי הם נתפסים בעוון גזל,

המשך בעמוד 27

'אינני יכול לתאר מה קרה לי באותם רגעים. בקשתי מריבוננו של עולם שיתן לי עכשיו, מיד, רכב לקפוץ לרב ואזנר. חיכיתי לרגע בו הרב ואזנר קיבל קהל והגעתי לבית ההוראה. ישבו שם שלשה מורי הוראה, והם הסכימו להיכנס איתי להרב ואזנר להראות לו את הספר.'

הגה"צ רבי אהרן טויסיג שליט"א

על הדברים המיוחדים שמרן בעל 'שבט הלוי' אמר בשם החתם סופר

נח איש צדיק (וי"ט)

חלק בלתי נפרד מלימוד התורה הוא לימוד המוסר. גם המוסר הוא חלק מהתורה שבעל פה שלימדונו חכמי הדורות. ברצוני לשתף אתכם בחוויה מרגשת שאני, הקטן, זכיתי להיות נוכח בה בשעת מעשה:

מרן בעל ה"שבט הלוי", הגאון רבי שמואל הלוי ואזנר זצ"ל, היה מוסר שיעור כל ליל שישי במשך יותר מחמישים וחמש שנה. גם אני, במשך שמונה שנים, הייתי בין אלפי היהודים ששמעו את השיעור. בחודש אלול נהג לומר בסוף השיעור דברי חיזוק ומוסר. באלול תשמ"ח הוא אמר משפט, שמי ששמע אותו נותר המום! וכך אמר: "החתם סופר אמר על עצמו, שביום שהוא לא לומד מוסר -

הוא מרגיש קרירות בעבודת ה' וירידה של ארבעה שבועות!" אינני הולך, חלילה, להתמודד עם הידע של הרב ואזנר, אולם זאת אומר בודאות: לא מוזכר בשום מקום שהחתם סופר דיבר על ירידה של ארבעה שבועות! גם בספרים של תלמידי החתם סופר, שהביאו את דברי רבם, שאמר שביום שהוא לא לומד מוסר הוא מרגיש ירידה רוחנית, לא מוזכר שהוא נקב בזמן של ארבעה שבועות! הפצצה הארטילרית הזאת, שהטיל הרב ואזנר, היממה אותי.

אחרי השיעור ניגשתי לבנו, ממשיך דרכו, הגאון רבי חיים מאיר ואזנר, ואמרתי לו: חלילה לי להתמודד עם הידע של הרב, וחלילה לי לקנטר או להתחצף. מכל מקום, היות ואני דורש ברבים, רציתי לדעת מה המקור לארבעת השבועות שמו"ר אביך אמר? נענה רבי חיים ואמר לי: "תאמין לי שאני שמעתי את הציטוט הזה מאבא כמה וכמה פעמים, אבל משום 'כיבוד אב' לא שאלתי אותו אף פעם מהו המקור". הוא אחז בידי ואמר לי: "בא ניכנס לחדרו של אבא, ותשאל אותו".

נכנסנו אל הקודש פנימה, ובנו אמר לו: "רבי אהרן רוצה לשאול שאלה". משנתנה הרשות, שאלתי בדחילו ורחימו: "שמעתי עכשיו את הציטוט מהחתם סופר. היות ואני דורש ברבים ורגיל לציין כל דבר עם המקור שלו, אבקש לדעת איפה כתוב על ארבעה שבועות?"

חבל שלא היתה לי מסרטה. הוא דיבר באידיש ואמר: "אני לא

ממציא את המילים האלו מהבטן. לא חשבתי עליהן מעצמי. אני אומר לך בודאות גמורה: כמו שאמרתי כך הוא אמר!"

שאלתי: האם אני יכול לומר את הדברים ברבים בשמו של הרב? והוא השיב: כן! במאה אחוז!

בעשרת ימי תשובה תשמ"ט היו לי עשרות שיחות בהן דרשתי ברבים. בכל מקום שסיפרתי את מה שאמר ה"חתם סופר", ושאלו אותי על המקור לדברים, אמרתי שהמקור הוא הרב ואזנר. עד כאן חלק א' של הסיפור, ומכאן לחלק ב'.

המקור נמצא אחרי ארבע שנים

תמיד אומרים, שאדם צריך לעבוד עם השכל ולא עם הרגש. זה נכון, אך מי שעובד רק עם השכל, ולא משתף את הרגש - זה ממש לא בסדר. אני נזהר שלא להתנשא בביטויים לא נעימים לכן אסתפק במילים "זה ממש לא בסדר".

אתן דוגמא: יהודי נכנס לבית כנסת ומציע למכירה איזשהו קונטרס שהוא חיבר, מי שעובד רק עם השכל, אומר לו: "עוד לא גמרתי את הש"ס שיש לי בארון, קל וחומר לא את הראשונים והאחרונים, ועוד אתה מבקש שאקנה קונטרס שחיבר בן זמנינו... איזו הרגשה אתה

נותן לו? הלב שלו נשבר לרסיסים...

אבי זצ"ל היה עני מרוד. גדלנו אחד-עשר ילדים בבית פצפון, ארבע אמות על ארבע אמות. כשהיודי היה מציע לו קונטרס כזה, היה אבי משיב לו: "בודאי שאני מעוניין בקונטרס החשוב שלך, אותו זכית לחבר מתוך עמל ויגיעה, כמה אתה רוצה עליו? עשרים שקלים? לא ולא! אני אתן לך עליו שלשים שקלים!" עם איזו הרגשה מרוממת יוצא יהודי כזה? כשהוא חוזר הביתה ומספר לאשתו שמישהו שילם לו שלושים שקל במקום עשרים - למה זה גורם בבית? בכמה שקלים הרמת את קרנו של יהודי בעיני עצמו, ובעיני אשתו וילדיו.

בשנת תשנ"ב, ארבע שנים לאחר הסיפור שסיפרתי בחלק א', הלכתי להתפלל בוקר אחד תפילת שחרית ב"בית הלל". יהודי נכנס לבית הכנסת עם שתי חבילות, שבתוכן ספר שנקרא "שמחת הנפש", והציע לאנשים לרכוש אותו. כשהגיע אלי, אפילו לא הסתכלתי על הספר, אלא נהגתי כמנהג אבי, דורש טוב.

הודיתי לו ושבחתי אותו, והוספתי לו על מה שבקש, הכל כדי לתת לו הרגשה טובה. רק כשהגעתי הביתה התפנית לעיין בספר, ולשמחתי התברר לי שמדבר בספר שחיבר לפני יותר משלוש מאות שנה על ידי רבו של בעל ה"קב הישר", וההייליגער רבי יהונתן אייבשיץ מצטט בספרו "יערות דבש" כמה פעמים את דבריו. הייתי שמח גם אם היה מדובר בספר שחיבר יהודי בן זמננו, אבל שמחתי היתה כפולה ומכפלת, שרכשתי ספר יחסית עתיק.

דפדפתי בין דפי הספר, ופתאום צדו עיני כמה שורות בהן כותב רבי שמעון סופר, בנו של הכתב סופר ונכדו של החתם סופר, "הסכמה" לספר, לאחת המהדורות שיצאה בשנת תרפ"ז, ובה הוא מודה למחבר על הספר הזה משתי סיבות: א. בספר ישנם דברי מוסר מעוררים, ואבי, הכתב סופר לומד ממנו מוסר עם אחיות. ב. מרגלא בפומיה של אבי לומר שזקננו החתם סופר היה אומר שביום שאינו לומד בספרי מוסר - הוא מרגיש ירידה וקרירות בעבודת ה'

של ארבעה שבועות!

רבותי! אינני יכול לתאר מה קרה לי באותם רגעים. בקשתי מריבוננו של עולם שיתן לי עכשיו, מיד, רכב לקפוץ לרב ואזר. חיכיתי לרגע בו הרב ואזר קיבל קהל והגעתי לבית ההוראה. ישבו שם שלשה מורי הוראה, והם הסכימו להיכנס איתי להרב ואזר להראות לו את הספר.

כשנכנסנו, ומורי ההוראה אמרו לו שברצוני לומר לו משהו, פנה אלי הרב ואזר: "רבי אהרן, מה רצונכם?" הוא פנה אלי במלים האלו משום שהוא חיבב מאד את אבא שלי, ואהב אותו אהבת נפש. ואני הקטן, לא אגזים; לא יכולתי לפתח את הפה מרב פחד שהיה לי מכבוד הרב, כך חינכו אותי בבית. צריך לפחד מרב גדול בישראל! שיני נקשו זו לזו. כל מה שיכולתי לעשות היה לפתוח את הספר ולהראות לו את מכתב ההסכמה של רבי שמעון סופר...

לא יאומן כי יסופר. ארבע שנים עברו מאז ששאלתי את הרב ואזר אודות המקור לארבעה שבועות. במשך ארבע שנים אלו עברו תחת ידו של הרב ואזר מאות אלפי שאלות. אבל הוא, מיד כשקרא את ההסכמה. אמר לי על אתר: "לפני שנים נכנסת אלי בליל שישי, עם הבן שלי, ושאלת אותי אודות המקור למה שאמרתי בשיעור על החתם סופר, ואתה זוכר שאמרתי לך שאינני ממציא דברים מעצמי".

הרב ואזר התרגש מאד, הוא נטל לידי את הספר, נישק אותו, ואמר: "אני לא ידעתי מהמכתב הזה. אשתי היתה גרה בפרשבורג, ובשנים הראשונות אחרי החתונה גרתי שם. היו שם שלשה אנשים זקנים, שזכו לראות את פניו הקדושות של החתם סופר. את הציטוט הזה שמעתי מאותם זקני העיר, שהם קיבלו זאת במסורת מתלמידי החתם סופר. על כל פנים, אני מכיר לך טובה על המקור הנאמן הזה שהבאת לי".

[מתוך דורש טוב ויקרא]

לפתוח את היום בטוב...

הצטרף אלינו וקבל את המייל היומי של 'דרשו'
'הפוח בכל יום' לתיבת המייל שלך

סיפורים • חיזוקים • הלכה יומית • כתבות וראיונות • פרשת שבוע

להצטרפות נא שלחו מייל לכתובת

dirshu@dirshu.co.il

כשהמטוס המריא, ניגש אליו ראש הדיילים ואמר: "מתוקף תפקידי הוא לספר לכם שהטיסה במטוס הזה זוהי 'טיסה מפנקת'... במטוס זה יש את כל הפינוקים שבעולם. הנני זמין להגיש כל פינוק שיחפוץ". ראש הישיבה זצוק"ל חשב מעט, והשיב: "תן לי לחשוב עשר דקות ואומר לך". כל המלווים, פרצו בצחוק..

הגאון רבי שלמה לווינשטיין שליט"א
על מעט מצדקותיו של מרן הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל

נח איש צדיק (וי"ט)

כאשר נסע מרן ראש הישיבה זצוק"ל למסע חיזוק בדרום אמריקה. היה זה לאחר שבמשך תקופה הוא לא חש בטוב, ומשום כך שכרו - לנסיעה ארוכה זו - מטוס ג'מבו מיוחד, המכיל שבעה מקומות ישיבה, ויש בו את כל הבלי העולם הזה, אפילו בריכה ואולם אירועים. מטוס כזה נשכר בדרך כלל עבור נשיאים, ראשי ממשלה, או אנשים רמי דרג אחרים. אלא שבשל מצב בריאותו העדין של מרן ראש הישיבה, החליט הנגיד ר' שמעון גליק הי"ו לשכור הפעם מטוס כזה, בהתחשב בזמן הנסיעה הארוך שהיה עליו לנסוע.

כשהמטוס המריא, ניגש אליו ראש הדיילים והציג את עצמו: "אני ראש הדיילים, מתוקף תפקידי הוא לגשת אליכם ולספר לכם שהטיסה במטוס הזה אינה סתם עוד טיסה". זוהי 'טיסה מפנקת'... במטוס זה יש את כל הפינוקים שבעולם. באפשרותו של הרב להזמין כל פינוק שלבו חפץ, החל מויסקי מיוחד, נדיר בטעמו, כשר כמובן, וכלה בכל סוגי הפירות והמאפים מכל מדינות העולם. הנני זמין בכל עת להגיש לו כל פינוק שיחפוץ".

ראש הישיבה זצוק"ל האזין לדבריו בכובד ראש, חשב מעט, והשיב: "תן לי לחשוב עשר דקות ואומר לך".

כל המלווים, שהאזינו לדברים, פרצו בצחוק:

מי שכל כ"זית" שלו מדוקדק אם זה "כזית" בדיוק או קצת יותר...

מי שמימיו לא בירך ברכת "בורא מיני מזונות" חוץ מאשר על דייסה..

מי שלא אוכל שום דבר וכמעט לא שותה...

מי שאחרי אכילת המצה בליל הסדר היו צריכים לאשפז אותו ב"מעייני הישועה" משום שהגוף שלו לא מסוגל לעכל מצות והוא לא חש בטוב אחרי אכילתן...

מי שאחרי שש עשרה שעות של טיסה, כשכולם הגיעו ארצה "שפוכים" נפלו על מטותיהם "שדודים", והוא היחידי שנשאר ער שעה וחצי עד הנץ החמה, ולמד תורה...

הוא צריך לחשב איזה "פינוק" לבחור?

כולם היו סקרנים...

במאמר המוסגר: הנכד שלו, שאל אותו: "סבא! איך יתכן שהמצה

הזיקה לך, והרי כתוב שומר מצוה לא ידע דבר רע? איך יתכן שאחרי אכילת מצה בליל הסדר אנחנו הולכים למעייני הישועה?"

והוא השיב לו: "האולקוס לא בא מ'הכזית'. הוא בא מהנערויים שלי לאכול יותר מכזית'..."

ונחזר למטוס:

לאחר עשר דקות, שב ראש הדיילים ושאל: "האם הרב גיבש דיעה באיזה פינוק לבחור?"

"כן!" השיב מרן זצוק"ל. "הבט! 'מנחה' התפללנו בסאן פאולו. 'שחרית' נתפלל בע"ה בארץ ישראל בהנץ החמה. אבל מה יהיה עם 'מעריב'? נתפלל במטוס? אין מספיק יישוב הדעת בתפילה. המטוס רועד וזה מפריע לריכוז. אם כבודו שואל אותי איזה דבר מפנק ברצוני לבחור? אשיב: 'מעריב מפנק'..."

אבקש, אם אפשר, לנחות, להתפלל מעריב כחצי שעה ביישוב הדעת, ולהמריא בחזרה...

אני מבקש 'מעריב מפנק', סיים! "בקשת - קבלת" השיב ראש הדיילים.

נחתו באיים הקנריים לתפילה מפנקת, בישוב הדעת, בשלימות.

נאמר את האמת: גם אם היינו חיים ארבע מאות שנה לא היינו חושבים בכיוון הזה בכלל. בכל מטוס מתפללים באחת הפינות, ובפרט במטוס המדובר שיש בו אולם מפואר ונוח... מי מאיתנו היה חושב אפוא על רעיון שכזה?

נבהלתי. לא ידעתי מה הוא רוצה ממני.

שח הרב יוסף אריה לורינץ שליטא מעשה שארע עמו לפני שלשים שנה:

היה מנהג בתלמוד תורה 'תורת אמת', שתלמידי כתה ה' היו נכנסים להבחן על תלמודם, אצל תלמידי החכמים, גדולי הדור; אצל הרב שך, אצל רבי גרשון, רבי חיים קניבסקי ועוד, הם היו משננים היטב את הפרק שלמדו באותה שנה, ואחרי שהיו בקיאים בו נכנסו לבחינה.

באותה שנה, היה לי בן בכתה ח'. הכיתה שלו נכנסה לרבינו זצוק"ל שיבחנם. מטבע הדברים, כיון שהייתי קרוב לראש הישיבה זצוק"ל, נכנסתי גם אני אל החדר. רציתי לראות את המעמד הזה.

כדרכו, הוא שאל שאלה אחרי שאלה, וכשסיימו, הוא נתן לכל אחד יד ואמר: "ידעת מצוין! תגיד לרבה ולהורים שאתה יודע יפה מאד". כלם יצאו מהחדר, וגם אני עמדתי לצאת. אלא שאז פנה אלי ראש הישיבה זצוק"ל, בפנים חמורות, ואמר לי: יוסף אריה! תשאר כאן!". נבהלתי. לא ידעתי מה הוא רוצה ממני.

הוא סגר את הדלת ואמר לי בסבר פנים חמור: "בשביל מה באת לכאן? בשביל מה הבאת את הבן שלך לכאן? בשלמא כל אלו שבאים אלי להבחן - לא מכירים אותי, הם חושבים שאני תלמיד חכם. אבל אתה הרי מכיר אותי מהישיבה קטנה, ועד היום אתה הרי מדבר איתי בלמוד, אתה הרי יודע עד כמה אני לא יודע ללמוד, מה יש לך לבוא לכאן? בשביל מה אתה מביא את בנך אלי?".

רעדתי בכל גופי... מה אענה לו?
אשתוק? הרי שתיקה כהודאה....

אכחיש את דבריו, ואמר לו שהראש ישיבה כן תלמיד חכם, כן יודע ללמוד?... הדבר יחריף את כעסו.

לא היה לי זמן רב כדי לחשוב, נעניתי ואמרתי לו: "אני מבין היטב את הקושיה שראש הישיבה הקשה... זו שאלה חזקה... אבל אומר את אשר אני מבין: ראש הישיבה ראה גאוני עולם, את רבי שמחה זליג ריגר הדיין של בריסק, את הבריסקער רב, את רבי משה סוקולובסקי, ולמד אצל ה'אמרי משה', אצל החזון איש - כלפי גאוני עולם אלו אני מבין שראש הישיבה מרגיש שהוא אינו יודע ללמוד... אבל אני שלא ראיתי את כל גאוני העולם הללו - בשבילי ראש הישיבה הוא התלמיד חכם הגדול ביותר, ולכן אני בא, ולכן אני גם מביא את הבן שלי אליו..."

למשמע התשובה הזאת הוא ממש כעס עלי ואמר: "יוסף אריה! אתה הרי מדבר איתי בלימוד. שם אתה אומר סברות ישרות. אתה משתדל לחתור ולהגיע אל האמת. והנה כאן? מה אני שומע ממך? א קרומע שטיק'ל תורה... אני מדבר אליך בפשטות גמורה: אתה יודע את האמת שאני לא יודע ללמוד, כפשוטו... מדוע אתה משיב

לי סברא עקומה?..."

כזה היה מרן זצוק"ל, עניו מאין כדוגמתו. שונא כבוד בכל לבו. במשך כל ימי חייו הוא עודד את הצבור על הרבה עניינים - על אמונה, תשובה, למוד תורה, צפייה לגאולה, מדות טובות, ותור, ועוד כהנה וכהנה, אולם הנושא הזה: הכבוד והגאווה היו בנפשו! הוא תמיד רעש וגעש מפניו. וסלד במיוחד ממני שמחפש כבוד.

העלו הנוכחים את פליאתם ותמהו בשל מה זכה האיש לכבוד הנדיר.

וְכָל יֶצֶר מִחֶשְׁבֵּת לְבוֹ (ו' ה')

מעשה ביהודי, תלמיד חכם, שהגיע לרבינו כדי ליטול עצה. במשך זמן מה כיהן האיש כמגיד-שעור בישיבה קטנה, ועתה הוצע לו לשמש נכבדות כמגיד שיעור בישיבה גדולה. התלמיד חכם פרש בפני רבינו בארוכה את השיקולים לטוב ולמוטב, כשבין השאר הוא מציין את הכבוד והיוקרה הנלווים למשרת מגיד שיעור בישיבה גדולה.

רבינו השיב לאיש מה שהשיב, ולאחר מכן קם ממקומו וליווהו בהדרת כבוד עד הפתח!

כאשר יצא המגיד-שיעור מן הבית, העלו הנוכחים את פליאתם ותמהו בשל מה זכה האיש לכבוד הנדיר.

רבינו השיב במתק לשון: "בכל יום עומדים פה אנשים ומסבירים כל מיני הסברים שונים ומשונים, כשבאמת הם מתכוונים לכבוד. והנה סוף סוף בא יהודי ואומר בפה מלא את מה שהוא רוצה, בלי כחל ושרק. ועל כך בלבד ראוי הוא לכבוד!"...

עשרות אנשים עם אותה שאלה

שח הרב יוסף אריה לורינץ שליט"א:

זכורני שיום אחד הייתי בביתו ורציתי לדבר עמו בלמוד, היה שם תור ענק, להערכתי עמדו שם ששים או שבעים איש שבאו לשאול כל אחד את שאלתו.

חיכיתי עד שהתור יסתיים, וכשהבחנתי בשעה המאוחרת אמרתי: רחמנות על ראש הישיבה. כל כך הרבה אנשים, כל כך הרבה שאלות, שונות ומשונות, השעה מאוחרת, ואולי עדיף שאכנס בהזדמנות אחרת".

נענה ראש הישיבה זצוק"ל ואמר לי: "אמרת הרבה שאלות? לא היו הרבה שאלות! בסך הכל היתה שאלה אחת..."

הוא הבחין בפליאתי, כיצד יתכן שעשרות אנשים שאלו את אותה השאלה? והסביר:

"כל השאלות היו על כבוד! כשהאחד שאל אם לעשות איזשהו דבר או לא לעשות - הוא התכוון לכבוד... כשהשני שאל אם לקבל שטעלע מסוים או לא - הוא התכוון לכבוד... כשראש הישיבה שאל אם הוא רשאי לזרוק ילד מהישיבה - הוא התכוון לכבוד. הוא לא רוצה שיצא שם על הישיבה שלו שלומד בה בחור כזה... וכמוהו

**ניגשתי אליו ובכיתי: "איך אלך הביתה לראש השנה? אינני מסוגל!".
והוא שלח אותי לאחיו בירושלים, בישיבת חברון, וביקש ממנו שיסדר לי
מקום לידו בתפילה. מה אומר ומה אדבר? איזו תפילה, איזו התעלות, איזו
ערגה לה'... אי אפשר לתאר זאת במילים! לפני התיבה עבר הגאון הצדיק
רבי שלום שבדרון זצ"ל. התפילה פשוט הציפה אותי. לשמע את ר' שלום
שואג "ה - מ - ל - ל - ך" זה פשוט מרטיט את הלבבות!**

הגאון רבי ראובן אלבז שליט"א על זיכוי הרבים

"איש צדיק ... הָיָה בְּדִרְתּוֹ" (ו' ט')

חז"ל אמרו (הובאו דבריהם ברש"י) שגדול מה שנאמר באברהם
אבינו יותר ממה שנאמר בנח. באברהם אבינו כתיב (יז, א): "התהלך
לפני" וכן (כד, מ): "אשר התהלכתי לפניו", ואילו בנח כתיב: "את
האלוקים התהלך נח", זאת משום ש"נח היה צריך סעד לתמכו, אבל
אברהם היה מתחזק ומהלך בצדקו מאליו".

אברהם אבינו נקט ביוזמות אישיות. הוא הבין את חובתו כלפי
העולם - להפיץ את האמונה בה', ומעצמו היה הולך לכל מקום
ודואג להפיץ את האמונה. כמו שדרשה הגמרא (סוטה י): על הכתוב
(בראשית כא, לג): "ויטע אשל... ויקרא שם בשם ה' איל עולם -
אֵל תִּקְרֵי וַיִּקְרָא אֶלָּא וַיִּקְרָא, מלמד שהקריא אברהם אבינו לשמו
של הקדוש ברוך הוא בפה כל עובר ושב. כיצד? לאחר שאכלו ושתו
עמדו לברכו, אמר להם: 'וכי משלי אכלתם? משל אלוקי עולם
אכלתם, הודו ושבחו וברכו למי שאמר והיה העולם".

אדם עלול לחשוב, וזה גם מה שחשב נח: 'מה כבר תעזור התפילה
שלי? וכי התפילה שלי תוכל להשפיע ולשנות דברים? וכי אם
אשוחח עם פלוני ואנסה להשפיע עליו, הוא ישתנה? הרי הוא כל
כך מופקע מלשמוע!'

התשובה היא: כן! התפילה שלך חשובה והקב"ה רוצה לשמע אותה!
היא כל כך חשובה, עד כדי כך שהיא מסוגלת לשנות דברים שעל פי
ההיגיון הפשוט ובדרכי הטבע לא נראה שניתן לשנותם.

אברהם לא התייאש מבני דורו, למרות היותם כל כך רחוקים, עובדי
אלילים, שלכאורה מופקע לדבר אתם על אמונה בא"ל אחד! בכל
זאת הוא מסר לבו ונפשו עליהם.

זוהי מטרת הבריאה, לאזור כוחות, עוז ותעצומות, להיחלץ חושים,
להשפיע על רחוקים ולנסות להשיבם למוטב!

מכאן הקריאה אל כל אחד ואחד מאתנו: פתח פיך ויאירו דבריך!
השתדל מצדך לקרב עוד יהודים תחת כנפי השכינה!

התוצאות - הן לא העסק שלך, לא עליך המלאכה לגמור! אבל
באותה מיידה גם "ולא אתה בן חורין ליבטל ממנה" (אבות ב, טז).

עליך לעשות את ההשתדלות שביכולתך לעשות, ולהאמין שכל
השתדלות חשובה ובכוחה להועיל. לא להתייאש מאף אחד.

הנביא אומר (ישעיהו נא, א-ב): "שמעו אלי רודפי צדק מבקשי ה'...
הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם". תפקידו של רודף
צדק, מבקש ה', להביט אל עבר אבותינו הקדושים, אברהם ושרה,
וללמד מהם את מסירות הנפש הנדרשת כדי לזכות את הרבים.

באמת, אדם לא תמיד יודע מה יצא מדיבור אחד שלו עם פלוני,
מתפילה אחת שלו. השתתפתי לפני תקופה קצרה בברית מילה
וראיתי אדם נעים הליכות, כבן שלושים וחמש, שכל הזמן מסתכל
עלי. הרגשתי שהוא מתבייש לפנות אלי, ולאחר הברית ניגשתי אליו
ובירכתי אותו ב"שלום עליכם".

ואז אמר לי: "זה זמן רב שייחלתי ליום בו אוכל לספר לכם משהו.
גם היום, כשסוף סוף הגיע היום בו נפגשתי עם הרב - היה לי סוג
של מורא לגשת אליכם. אולם עתה, שהרב פנה אלי, ברצוני לספר:
"לפני שמונה שנים הגעתי לסליחות לישיבת 'אור החיים'. היה
זה ביום חמישי שקודם שבת שובה. ואז אמרתם בשיחה, שכל מי
ששומר את השבת הזו - מכפרים לו על כל מה שלא שמר בכל
שבתות השנה. אני באתי מבית מסורתי, שידעו בו, פחות או יותר,

מה זו שבת, אולם אני באופן אישי התרחקתי מאוד והפכתי, ה' ירחם, למחלל שבת גמור.

"אולם כששמעתי את מה שאמרתם בדרשה בסליחות, אמרתי בלבי: הרי אני יהודי! למה לא אקבל על עצמי לשמר שבת אחת, ולתקן בכך את כל שבתות השנה? ואכן, שמרתי את אותה שבת, ורציתי לספר לכבוד הרב, שמאז ועד היום אני שומר שבת והכל מכוח אותה שבת אחת ששמרתי בעקבות הדרשה".

הוא אשר אמרנו: אדם לא יכול לדעת מה הוא פועל מכוח דיבור או מעשה שעשה. בכל מקרה עליו לדעת שהתוצאות אינן מתפקידו ותחת אחריותו. מתפקידו לנסות עד כמה שיותר לזכות את הרבים, לדבר, לשוחח, לנסות להשפיע, לא להתייאש מאף אחד, ולא לזלזל בשום השתדלות.

חלק בלתי נפרד מזיכוי הרבים של מרן **רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל** היה שיעורו הקבוע ב'שיבת אור החיים', והנכונות להשתתפות בכל כנס לבעלי תשובה שערכה הישיבה.

לפני שאספר על היווצרות הקשר בין מרן לבין הישיבה, אקדים ואספר על היכרותי הראשונה עמו:

היה זה בהיותי בחור צעיר, לאחר בר המצוה, בגיל ארבע עשרה. למדתי ב'שיבת אור החיים' שבחיפה. בגיל הזה, הבחורים עדין לא נשארים בישיבה בימים הנוראים. ביקשתי מראש הישיבה, הגאון **רבי מאיר דב רובמן זצ"ל**, שהיה מגדולי תלמידי החכמים שבקלם, לסדר לי מקום באיזושהי ישיבה כדי שאוכל להתפלל "תפילה ישיבתית".

לא רציתי להתפלל בבית הכנסת שבעיר מגוריי, שיכון ד' בטבריה. הייתי בן הישיבה היחיד בכל השכונה בה גרתי! עצם העובדה הזאת לא הפריעה לי, אך דאגתי איך תיראה התפילה שלי בימים הנוראים? נפשי התאוותה לתפילה מסוג אחר לגמרי מזו שמתקיימת בבית הכנסת שבטבריה! התאוותי לתפילה עם עוצמה, עם התלהבות, תפילה של קדושים: ראשי ישיבה ותלמידי חכמים.

ראש הישיבה שלח אותי לחתנו, הגאון **רבי רפאל שפירא זצ"ל**, שהיה הר"מ שלי, ולימים הפך בעצמו להיות ראש הישיבה, והיה גאון גדול בתורה. ניגשתי אליו ובכיתי: "איך אלך הביתה לראש השנה? איך אתפלל בבית הכנסת השכונתי? אינני מסוגל".

הוא הבין היטב לנפשי, ואמר: "גם כאן, בחיפה, לא תמצא בית כנסת שמתפלל בסגנון שאתה מחפש. יש כאן רק קהילה של בעלי בתים, ומה הועילו חכמים בתקנתם אם תישאר כאן?".

הוא שלח אותי אפוא לאחיו בירושלים, שהתפלל ב'שיבת חברון', וביקש ממנו שיסדר לי מקום לידו בתפילה, וידאג לי גם למקום לאכילה ולינה שם.

מה אמר ומה אדבר? איזו תפילה, איזו התעלות, איזו ערגה לה'... אי אפשר לתאר זאת במילים! לפני התיבה עבר הגאון הצדיק **רבי שלום שבדרון זצ"ל**. התפילה פשוט הציפה אותי. לשמוע את ר' שלום שואג "ה - מ - ל - ל - י" זה פשוט מרטיט את הלבבות! מרומם אותך לעולמות עליונים.

זה לא היה מבצע פשוט כלל ועיקר. המקום בישיבה היה צר מלהכיל

את המון הבחורים והאברכים שבאו להתפלל בישיבה, ולמצוא מקום פנוי היה בלתי אפשרי. דומני כי הוא הקריב למעני, ושלח את אחד מילדיו להתפלל במקום אחר, ובלבד למלאות את בקשת אחיו למעני.

אי אפשר לתאר במילים את החוויה הרוחנית שעברתי. איזו תפילה! תפילת עמידה לוקחת שעה שלמה, כשהמתפללים דבוקים בבורא עולם, ואין להם בעולמם כלום חוץ מהרצון להדבק בשכינה. לאחר מכן חזרת הש"ץ, כשכל הקהל מצטרף בסילודין לתפילתו של ר' שלום... ממש אש להבה...

בישיבה לא היה מקום לישון. כל החדרים בפנימיה היו תפוסים עד אפס מקום! והיכן הוא סידר לי לישון? כאן ברחוב יואל, מול הישיבה! זו היתה המכינה של ישיבת חברון, ישיבת 'תפארת צבי'. כאן ישנתו! פלאי פלאות! ככל הנראה הקב"ה רצה שאסתכל מבעד לחלון על השטח ממול, שלימים נבנתה עליו ישיבת 'אור החיים'!

בשנה שלאחר מכן, בפרוש הימים הנוראים, שבתו לר"מ שלי, וביקשתי ממנו שגם השנה אני מעוניין להתפלל ב'שיבת חברון'. התחננתי לפניו, שלמרות שאני מודע לקושי שבדבר אינני מסוגל שלא לשוב ולהתפלל דווקא שם. תודה לא"ל, מאמציו נשאו פרי, וגם בשנה זו, בהיותי בן חמש עשרה, הוא סידר לי מקום בישיבה.

באותה שנה חל ראש השנה בימים חמישי ושישי, ומיד אחר כך שבת שובה. אחד מבני הישיבה הספרדים ניגש אלי ואמר לי: "לא רחוק מכאן יש רב צעיר שמוסר שיעור במשך שעה וחצי, ובמהלך השיעור הוא מצטט מילה במילה, גמרות, ראשונים ואחרונים, ספרי שו"ת, והכל בעל פה, בלי להסתכל בשום דף".

רציתי מאוד לראות כמו עיני את הפלא הגדול הזה, והלכתי עם הבחור בליל שבת, לאחר הסעודה, לשיעור ב'שיבת אור החיים'. זה היה מראה רווי הוד. בדיוק כפי שתיאר הבחור כן היה! במשך שעה וחצי עסק בשני עניינים: הלכות בשר חלק, וזמן רבנו תם ביציאת השבת. בלי שום ספר לפניו ציטט מכל מיני ספרי שו"ת, ומדבריהם של הפוסקים השונים שעסקו בענין. הכל בעל פה, מילה במילה.

מלבד תלמוד התורה שבענין היה זה מעמד שמקרין ללבבות יראת שמים! לראות היקף שכזה, בהירות שכזו, שליטה בלתי נתפסת שכזאת.

לאחר ששמעתי את דברי מרן על חובת הזהירות לאכול בשר חלק, ולא בשר 'כשר' בלבד, נכנסו הדברים ללבי, וכשחזרתי לבית הוריי שבטבריה ביקשתי שמהיום והלאה לא ייכנס לבית בשר שאינו 'חלק'!

למחרת הסתובבתי ברחבי העיר, עד שמצאתי חנות אחת המוכרת בשר חלק, והמוכר שם הנו חסיד ירא שמים. שמחתי על המציאה, והודעתי לאמי: "מהיום קונים בשר רק מחנות זו!"...

מרן היה אז אברך צעיר לימים, והיה מדהים לראות את צורת הדיבור שלו. מרן דיבר בצורה מהירה מאוד, קולחת, בלי הפסק של שבריר שניה בין מילה למילה, מצטט בעל פה ספר אחרי ספר, שו"ת אחרי שו"ת, כשהוא מקשר דבר לדבר, שזור מהלך אחד ארוך ומוצק,

באחד המפגשים האחרונים שלי עם הרב זצ"ל הוא התבטא בפני בזה הלשון: "תזכור: אתה לא הקמת את הישיבה לבד, אני עזרתי לך להקימה"

רב העיר כרמיאל הגאון רבי אברהם צבי מרגלית שליט"א
על דרכיו של מרן הגרא"מ שך זצוק"ל

נח איש צדיק (ו'ט')

ינהג על פיה אלא בדרך אחרת.

באמצע התפילה גמר הרב בדעתו שהשיא עצה שאינה ראויה. זו מכשלה גדולה. הוא היה איש אמת במלא מובן המילה. ביצע מה שראה לנכון ללא היסוס. שלימות נפלאה.

מסירות נפש לתורה

באחת משיחותינו תיאר לי מרן את הקושי שהיה לו כשלמד בישיבה. בן אחת עשרה. משפחה עניה מרודה. שנים שלא ראה את הוריו. היתה לו חולצה אחת בלבד... כשנקרעה שלח אותה לאשה צדקת שתתקן אותה עבורו. היום נוסעים הביתה על כל שטות. כדי להגיע לאהבת התורה של מרן צריך מסירות נפש. אנחנו לא בדרגות העוני שהיו באותו דור. ברוך ה' המצב שונה, לכל בחור יש כמה וכמה חולצות, וכך גם שאר הצרכים הגשמיים. כאמור, הרב היה מעורה עד מאוד בנעשה בישיבה. תמיד חש חלק מהישיבה תמיד התעניין מה קורה. באחת מפגישותינו האחרונות אמר לי: הרב מרגלית תזכור שאת הישיבה בכרמיאל אני עזרתי לך להקים! ובאמת לולא התמיכה הנמרצת והחד משמעית של הרב הישיבה לא היתה קמה. כאשר ניגשנו להקים את הישיבה התייעצנו עם כמה רבנים חשובים. האם כדאי להקים ישיבה בתוככי עיר חילונית כל כך. באותה תקופה בבית הכנסת היחיד הפעיל לא תמיד היה בו מנין של שומרי מצוות. עד כדי כך. רוב הרבנים סברו שלא כדאי.

נח איש צדיקאנו חבים את חיינו הרוחניים בכרמיאל למרן הרב שך זצ"ל. הרב לימד אותנו מסירות נפש לתורה מהי. כל מסכת חיי היתה - עשיית רצון הבורא יתברך. באחד המפגשים האחרונים שלי עם הרב זצ"ל הוא התבטא בפני בזה הלשון: "תזכור: אתה לא הקמת את הישיבה לבד, אני עזרתי לך להקימה".

ענוותנותו של מרן

לפני כמה עשרות שנים זעק הרב מנהמת ליבו כלפי בני הקבוצים, "במה אתם יהודים?" הרב שך דיבר על כך שבקיבוצים אוכלים נבלות וטרפות. עוברים עבירות חמורות. לא שומרים שבת ולא שאר המצוות. אין להם כל קשר ליהדות. הארץ רעשה. מהומת אלוקים. איך הרב משמין את בני הקבוצים, 'מלח הארץ', משרתים ביחידות מובחרות בצבא... ביקרתי אצלו כמה שבועות לאחר מכן. הרב סיפר לי שחבר הכנסת הרב רביץ ז"ל הביא אליו משלחת של בני קיבוץ כדי לנסות לישר את ההדורים. למרן שאהב כל יהודי בכל לבו, כאב הריחוק הנורא. הוא שמח שיש לו הזדמנות להציג לפני אותם יהודים רחוקים את משנתו. השתוממתי על כך שהרב מספר לי על כך, ויותר מזה, כשסיים שאלני מה דעתי, האם נכון דיבר. איזו גדלות. גם לאחר מעשה, הרב לא התקבע במה שעשה ובמה שאמר. בדק את עצמו, האם ראוי היה לנהוג כך או שמא לא.

לא להכשיל בעצה שאינה הוגנת

יום אחד לפני זמן תפילת מנחה בישיבה קיבל מרן שיחת טלפון מאחד הרבנים. הלה שאל שאלה בענין כלשהו, נתן לו הרב את עצתו, ואז נפנה ללכת את הישיבה. היה זה בשנותיו האחרונות, כאשר כל פסיעה שלו היתה כרוכה במאמצים רבים. הדרך הקצרה מביתו אל היכל הישיבה, כחמישים מטר, ארכה כעשרים דקות. הרב עמד במקומו, התפלל תפילת שמונה עשרה בלחש, ומיד לאחר מכן פנה לאחוריו והלך לביתו, שוב בקושי רב. כאשר הגיע ביקש להתקשר לאותו רב, הלה עלה על הקו, ואז אמר לו מרן שלאחר מחשבה נראה שהעצה שנתן לו אינה טובה, שלא

שלח אותי לראש הישיבה עם בקשה אישית לקבל את הבחור. ראש הישיבה בחן את הנער. התרשם לטובה, וקיבלו לישיבה. אחרי זמן מה, למרבה הצער, עזב הבחור את הישיבה. הוא הגיע לבדו לפוניבז' מיישיבה קטנה ולא מוכרת. בחור ביישן ונחבא אל הכלים. לא קיבל מספיק עזרה וסיוע. חש 'אבוד' בין מאות הבחורים ש'הרגישו בבית'. שבוע לאחר מכן נתן הרב שך שיחה על כך. הוא קבל על שלפעמים מגיע בחור זר ולא מקבלים אותו כראוי. מרן הביע מחאה נמרצת על כך. כאב לו שלא תמכו בבחור ולא קיבלו אותו לחברה. זהו חיסרון בעבודת ה'. זה היה הרב שך. אדם כה גדול במדרגות כה גבוהות, דאג לכל בחור גם לפרטים הקטנים.

"תגידי למנהלת שאני אמרתי שזה שם יפה!"

ישנו סיפור מתוק: יום אחד בשעות הצהריים נשמעו דפיקות על דלתו של מרן. המשמש לא היה בבית באותה עת. הרב ניגש בעצמו ופתח, והנה בפתח עומדת נערה. כששאל למבוקשה סיפרה שהיא עולה חדשה, לומדת ב'אור החיים' ומתגוררת בפנימייה. שמה ז'קלין. המנהלת טוענת שזה שם לא יהודי, וצריך להחליף אותו. אבל, הנערה אוהבת את השם... אמר הרב: "תגידי למנהלת שאני אמרתי שזה שם יפה!" איזו רגישות, איזו חמלה. ברור, שגם הרב לא סבר שזה שם יאה לבת ישראל. ודאי העדיף את אחד משמות אימותינו, שרה רבקה רחל ולאה. אבל הוא חש את מצוקתה של הנערה, ירד מיד לעומק דעתה. הבין עד כמה הדבר מפריע לה, ומיד תמך בדעתה כביכול. שילוב כה נפלא. מצד אחד גדלות עצומה בתורה, עמקות נפלאה. ומצד שני - רגישות מופלאה לענייני בין אדם לחברו. כאמור, אנו חייבים למרן הכרת הטוב עצומה. בשנים האחרונות תמך בנו מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל. אבל הכל הוקם על האדנים שיצק מרן הרב שך זצ"ל.

(מתוך הספר 'שיחות בהיכל')

ניגשתי למרן. הרב התלהב, מיד נרתם למשימה. אמר: הרב מרגלית, אני אעזור לך. אם יש הורים שמתלבטים האם כדאי לשלח את בנם יקרים לישיבה בכרמיאל, שלח אותם אלי... באותה פגישה סיפר הרב סיפור: כאשר רצו להקים את מסגרת 'בית יעקב' בפולין, היו שהתנגדו ליוזמה. היוזמים שלחו שליח שיעבור בין הרבנים ויחתים אותם על תמיכה בהקמה. כאשר הגיע האיש אל ה"חפץ חיים", חתם הרב מיד. הוסיף ואמר: יש לי בקשה. מעבר לחתימה אני רוצה לתרום תרומה עבור המוסד. ועוד בקשה יש לי, כל פעם שתגיע לראדין, תיכנס בבקשה אלי ואתן לך שוב תרומה. המשיך הרב ואמר לי: אני אומר לך אותה דבר - בכל פעם שאתה מגיע לבני ברק. תיכנס בבקשה אלי ואתן לך תרומה. לא היו אלו תרומות גדולות. הרב היה מפשפש בכיסים ודולה את אשר מצא. לפעמים מאה שקלים, לפעמים מאתים. אבל ערכן היה עצום, העידוד שהדבר נתן לנו לא יסולא בפז.

מסירות למען קיום הבטחה

בערוב ימיו נקלעתי שוב לבני ברק. כדרכי פניתי בין היתר לביתו של הרב. המשב"ק נכנס אל מרן החדרה ואמר שהנה הרב מרגלית הגיע. הרב אמר שאינו יכול לקבל אותי. כנראה היה ממש באפיסת כוחות. ירדתי במדרגות והתחלתי ללכת ברחוב ראב"ד. לא פסעתי יותר מכמה פסיעות, והנה המשב"ק רץ אחרי: "הרב קורא לך". מעיקרא מאי קסבר ולבסוף מאי קסבר? התברר שהרב נזכר פתאום: רגע, הרי אמרתי לרב מרגלית שבכל פעם שהוא בעיר יכנס אלי ואתן לו תרומה. זו היתה התחייבות שלי. התחייבות יש לקיים בכל מחיר.

רגישות לתחושות בחור זר ואלמוני

כאשר סיים המחזור הראשון שיעור ג', רצינו לסייע לבחורים להתקבל בישיבות גדולות טובות. אבל, מי מכיר את הישיבה החדשה שבכרמיאל? ניגשתי למרן עם בחור שחשבנו שהינו מתאים לישיבת פוניבז'. הרב

המשך מעמוד 9 | הגאון רבי ראובן אלבז שליט"א

וקהל השומעים פעורי פה לדבריו המרתקים. מחזה פלאים [לימים, כשהייתי כותב במחברותיי את שיעורו הקבוע של מרן לבעלי בתים בבית הכנסת 'שאל צדקה', לא הייתי מספיק לכתבו בשלמות מרוב מהירות דיבורו, וכשהיה עוצר ללגום מעט מהתה שהונח לפניו, היתה לי הרווחה קלה...].

החלטתי כי זה יהיה הרבי שלי! כזה ראה וקדש! איחלתי לעצמי: הלוואי ואזכה גם אני לזכות את הרבים וללמדם תורה והלכה. זו היתה היכרותי הראשונה עם מרן זצוק"ל. ציפיתי ליום בו אסיים את לימודי ביישיבה קטנה ואלך ללמוד בירושלים עיר הקודש, שם אוכל לשמוע את שיעוריו ודרשותיו. ואכן, לאחר שנתיים, בלומדי כבר ביישיבה גדולה בירושלים, הייתי הולך אחרי הסדר להאזין

ומעשה שמעתי מהגאון רבי אליהו דיסקין שליט"א, היה יהודי בעל תשובה שהסתובב בפוניבז' והזקק כל יום לחבישות מרן ראש הישיבה רבי גרשון אדלשטיין זצוק"ל היה צועד כל יום לביתו ועושה לו את החבישות

הגאון רבי יחיאל צוקר שליט"א, מרבני ישיבת תורה בתפארתה על הגורם לאובדן המוסריות והקשר שלו לחידושים הטכנולוגיים

יש כמה דברים שיוצרים תחושה של הגנה לאדם - משפחתו, ביתו. יש הבדל בין צריך ובקתה לבית של קבע. בית קבע, שנוצר מאבנים, מעניק לאדם תחושת הגנה ובטחון. את האבנים חוצבים מן הסלע. אחד מכללי דור הפלגה היה שאין לחצוב מדבר קיים, כי על ידי כך יוצרים תלות בבורא עולם. הם רצו להוכיח לעצמם כי הם 'מסתדרים' בלי בורא עולם, לכן הם למדו את השיטה איך ליצור לבנים מחימר ולא מן הסלע. אבל הכסילים הללו, כמו כל הכופרים, לא שאלו את השאלה הבסיסית: כיצד נוצר החימר, הרי הוא לא נוצר מאליו... זה מה שבאה התורה להשמיע לנו: "וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ הֲבָה נִלְבְּנָה לְבָנִים וְנִשְׂרָפָה לְשִׂרְפָה" - איננו זקוקים לבורא עולם, ניצור את הלבנים בעצמנו. נבנה מגדל גבוה, את המגדל נבנה בכוחות עצמנו, בלי שום תלות בבורא עולם. ראשו של המגדל יהיה בשמים, כדי שנוכל לטפס בו עד לשמים ולהילחם בבורא עולם. הדעת נותנת, שכשרוצים לבנות מגדל גבוה עד לשמים, מחפשים את ההר הגבוה ביותר ועל פסגתו בונים את המגדל. אך אנשי דור הפלגה לא עשו כן. אדרבה, הם בנו את המגדל במקום הנמוך ביותר - "ויהי בנוסעם מקדם וימצאו בקעה בארץ שנוער" (יא, ב). מדוע? כי הם רצו ליצור מגדל שאינו תלוי בשום דבר. כשהמגדל בנוי על ההר, הם נעזרים בהר שברא ה'. הם אמרו לקב"ה: איננו צריכים לשום עזרה וסיוע, אנחנו מסתדרים בכוחות עצמנו.

בשנת תרפ"ז הגיע לביקור בארץ ישראל נשיא צ'כיה, תומס מסריק, שהיה ידוע כאוהב ישראל. ירושלים החרדית הקבילה את פניו בכבוד גדול. בראש הצועדים בקבלת הפנים היה מרן רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל, מרא דארעא דישראל, רבה של ירושלים. ידועה התמונה שבה נראה רבי יוסף חיים צועד עם כובעו בידו, לצדו של מסריק.

לאחר קבלת הפנים הציבורית נערכה לאורח קבלת פנים מיוחדת מטעם "כולל שומרי החומות" של יוצאי הקהילות היהודיות האוסטרו-הונגריות, שצ'כיה נכללה בהן. במהלך נאומו הפריח הנשיא הצ'כי לחלל האוויר את השאלה: מה קרה לעולם שרמת מוסריותו ירדה פלאים? השיב לו רבי יוסף חיים זוננפלד, כי העולם הלך והתדרדר כתוצאה מההתפתחות הטכנולוגית.

כהמחשה לדבר, פתח רבי יוסף חיים את חומש בראשית וציטט את הפסוק שנאמר בפרשת דור הפלגה: "ויאמרו איש אל רעהו הבה נלבנה לבנים ונשרפה לשריפה ותהי להם הלבנה לאבן והחימר היה להם לחומר".

אמר רבי יוסף חיים: הפסוק הזה אומר דרשני! לשם מה תיארה התורה את אופן יצירת הלבנים? ובכלל, נראה כי התורה אינה אומרת במפורש מה היה חטאם של דור הפלגה. היא מספרת שהם בנו מגדל שראשו בשמים, אך אינה מגלה מה היתה כוונתם בבניית המגדל.

אלא - אמר רבי יוסף חיים - נמרוד הציב לו מטרה אחת: להביא את כל בריות תבל לכפירה בבורא עולם. אומרים חז"ל כי נמרוד היה "יודע רבונו ומתכוין למרוד בו" (רש"י בראשית י, ט), ורצה שכל העולם יצטרפו אליו במרידה באלוקי העולם.

הוא מתהלך בהרגשה של 'אני ואפסי עוד'!

במהלך הדורות היו אנשים שכפרו באלוקים, אבל כשהם נקלעו לצרה, באופן טבעי הם נשאו את עיניהם למרום וזעקו: "אנא ה' הושיעה נא". גם ברגעיהם האחרונים עלי אדמות הם צעקו לה'. נמרוד רצה ליצור עולם שכל בריותיו יחיו מתוך כפירה בבורא עולם, שירגישו בתוך תוכם כי הם אינם נזקקים לבורא עולם.

אל העמוד, קולו הנרגש והערב היה ממיס את הלבבות וכל הקהל היה נסחף אחר התפילה הענוגה.

בשבת אחת בשבוע בו חל יום היאצ"ט של אביו הרה"ק רבי מאיר מקרעטשניץ זצ"ל, ידעו החסידים שבשבת זו יגש הרבי למוסף וגם אלו שלא הורגלו להתפלל עמו כל שבת מיהרו לבית מדרשו, ואכן לעליית מפטיר עלה הרבי, אך מה תמיהה היתה שלתפילת המוסף ניגש יהודי פשוט ללא זקן ופיאות קולו רחוק מלהיות ערב ותפילתו חלשה מאוד.

אחד היהודים שהגיע במיוחד בשבת זו והחמיץ ניגש אל האדמו"ר בסיום התפילה ותמה וכי לא שבוע שחל בו היאצ"ט של אביכם הוא. מדוע לא ניגש הרבי למוסף? אמר לו הרבי אכן כן, אלא שלפני התפילה ניגש אלי יהודי זה ואמר שהשבוע חל היאצ"ט ראשון לרעייתו שנספתה בשואה הוא מבקש את העמוד לתפילת המוסף, בשיקול פשוט הלא הוא כלל אינו חיוב ואני חיוב גמור היה ברור לא אוותר על העמוד, אך במחשבה שניה חשבתני מה יועיל לנשמת אבי יותר, תפילתי לפני העמוד או שמחת האיש שיתפלל על אשתו, התשובה היתה ברורה ולכן ניגש הלה!....

ומעשה שמעתי מהגאון רבי אליהו דיסקין שליט"א: היה יהודי בעל תשובה שהסתובב בפוניבז'. היהודי החל לסבול מפצעים סוכרתיים ברגליו, והוזקק כל יום לחבישות חדשות. מרן ראש הישיבה רבי גרשון אדלשטיין זצוק"ל היה צועד כל יום לביתו ועושה לו את החבישות.

משגילו זאת בני ביתו, שאלוהו: הלא ניתן לקבל את השרות הזה מקופת חולים, ומדוע הוא - ראש הישיבה - צריך לעשות זאת בעצמו? הרי זמנו יקר כל כך והוא מנצל כל רגע פנוי לעסק התורה, ומה אירע לו פתאום שהוא הולך לחבוש פצעים, במקום שאמרו חז"ל שבאפשר לעשות על ידי אחרים יעשוה אחרים ואל יבטל מלימודו?

ענה רבי גרשון: "החובשים בקופות חולים צריכים להספיק כמות גדולה של חולים, ולכן זמנם קצוב. הם מורידים את החבישות במהירות, זה גורם לפצעים שנדבקו להתקלף ויש בזה ייסורים למטופל. לי יש זמן, אני עושה זאת לאט וכך מונע ממנו ייסורים!"

אלף בינה - גמול דלים

אומרת הגמרא (שבת קד ע"א), שסיפרו לרבי, כי ילדים באו לבית המדרש ואמרו דברים נפלאים שלא נשמעו כמותם מאז משה רבינו ויהושע בן נון.

הם דרשו את צורתן ומשמעותן של כל העשרים ושתיים האותיות הקדושות שבתורה. וכך הם התחילו את דרשתם: "אלף ב"ת - אלף בינה, גימ"ל דל"ת - גמול דלים".

מדוע הרגל של הגימ"ל פשוטה לכיוון הדל"ת? - "שכן דרכו של גמול חסדים לרוץ אחר דלים". ללמדנו שהגמול חסדים לא ימתין עד שהדלים והאביונים יבואו אליו, אלא ירוץ אליהם לחפש את טובתם ולעשות עמהם חסד.

ומה הטעם שהרגל של הדל"ת פשוטה לכיוון הגימ"ל? - שהדל והעני

נוסיף לכאן את דברי רבי יונתן אייבשיץ, שדבריו שנכתבו לפני כמאתיים וחמישים שנה והם בגדר דברי נבואה של "חכם עדיף מנביא". הוא אומר שדור הפלגה היה מופלג בחכמתו, הטכנולוגיה שלו היתה מתקדמת מאד. הוא מתאר את המגדל כן שיגור לחלליות, כדי ליצור מגורים מחוץ לכדור הארץ. אמרו: כשאנו אנו נמצאים בתוך כדור הארץ נתלים בבורא עולם, אם נימצא במקום אחר, מחוץ לכדור הארץ, לא נזדקק לבורא עולם...

מה עשה הקב"ה? בלבב את שפתם, ועל ידי כך הסיג אותם לאחור. הקידמה הטכנולוגית חזרה אחורנית.

אמר רבי יוסף חיים זוננפלד לנשיא צ'כיה: כל הרעיון להתעלם מבורא עולם דרך העצמה אישית, מביא את האדם להיות במרכז. הטירוף הגדול ביותר הוא כאשר האדם שם את עצמו במרכז, מטפח שיגעון גדלות ומעודד פולחן אישיות סביב עצמו. הוא מתהלך בהרגשה של 'אני ואפסי עוד!' הכל סובב אצלו סביב ה'אני'. הרודנים הגדולים בעולם לאורך הדורות לקו בשגעון גדלות ועודדו את סביבתם לפולחן אישיות. על ידי כך הם המיטו הרס וחורבן נוראים בעולם.

כך היה בדור הפלגה. כשהיתה נופלת לבנה מהמגדל הם היו מתאבלים, אבל כשהיה נופל אדם היו דוחקים אותו מתחת לרצפה. מאות אלפי אנשים נקברו תחת מגדל בבל. לימים, מאות אלפי אנשים נקברו בבניית החומה הסינית. כשהמניע הוא פולחן אישיות ושגעון גדלות, אין שום ערך לחיי אדם, העיקר שאני קיים ואני שולט וכולם רואים את כוחי ועוצם ידי. אני מרכז העולם, וכולם צריכים לסגוד לי.

העניין הזה, של ראיית הזולת והחשבתו, הקדשת מחשבה לזולת, תפס אצל גדולי ישראל מקום אפילו לפני הדאגה לעצמם ולצרכיהם, ואפילו לפני צרכיהם הרוחניים!

סיפר האדמו"ר מסיקוורא, מלפנים היה דר בעיר טעפליק, שם כיהן הגאון הידוע הטפליקער רב, בשנה אחת תר רבות אחר אתרוג ולא מצא, רק בערב החג השיג אתרוג מהודר ורכש אותו במזון רב, עמד שם אחד מנכבדי הקהילה וראה איך הרב משלם סכום הגון עבור האתרוג, למחרת ביו"ט ראשון חשק הלה לראות ביופיו של האתרוג ששילם עליו הרב מזון רב כל כך, ומה פלא שראה שהרב מוציא שלש מינים בלי אתרוג!

את תמיהתו הביע בפני הרב לאחר התפילה, ענה הרב בפשטות: בבוקר קמתי וניגשתי אל ארבעת המינים בשמחה, אך אז שמעתי מהבניין הצמוד קול זעקה, הבנתי שצריך שם עזרה וצעדתי למקום, נקשתי בדלת הבית שם דרה אלמנה לשעבר, משפתחו שאלתי מה ארע, עמדו שם האשה ובנה בוכים, וכך סיפרה, בעלי מזיווג שני קפדן, הוא הלך לטבול במקוה ובני מזיווג ראשון נטל את האתרוג הפילו לארץ והפיטם נפל, מי יודע איך יגיב בעלי כשיראה שנפסל לו האתרוג, מיד רצתי לביתי והכנסתי את אתרוגי לתוך הקופסה של שכני!

מעין זה היה מעשה אצל האדמו"ר רבי איתמר מנדבורנא, איש קדוש היה ותפילותיו תמיד בערגה ובדביקות. במיוחד כשהיה ניגש

גיסי הגאון רבי אברהם צבי טויב שליט"א סיפר שאמר פעם למרן הרב שך זצוק"ל שהוא מוסר שיעור בדף היומי וביקש הדרכה באיזה אופן למסור את השיעור. השיב לו הרב שך דברים מאלפים המהווים הדרכה גם בנוגע לתוכנית של העמוד היומי וכך אמר לו:

שיחה מיוחדת עם שלושה מרביצי התורה, שנטלו על שכמם עול מסירת שיעורים יומיים במסגרת תוכנית 'עמוד יומי', הגאון רבי חזקיהו משקובסקי שליט"א, הגאון רבי יצחק לוקסנבורג שליט"א והגאון רבי אברהם אורצל שליט"א.

מאת: אלעזר גולדברג

לפני השואה, בעיירות, היו חבורות של לומדים, הייתה 'חברת חי אדם', 'חברת חומש רש"י', 'חברת משניות' ועוד. אולם היום כל הלומדים חפצים ללמוד דף היומי, אך לימוד בעיון אינו מתאים לכולם ואפילו בני תורה הרגילים בלימוד עיוני ומעמיק אינם מצליחים ללמוד דף שלם בעיון בכל יום. לכן הדרך הישרה היא לדאוג שכל אחד מהמשתתפים בשיעור יקבל את המושגים שמובאים בדף ולתבל את השיעור בדברי אגדה מוסר והלכה הנוגעים לענייני הדף היומי וכך כל אחד יקבל את החומר באופן המתאים לרמה הרוחנית והשכלית שלו. אמנם, סיים הרב שך את דבריו, אין הכוונה שיעיקר השיעור יהיה מבוסס על ווארטים וסיפורים, אלא העיקר הוא סוגיית הגמרא בהבנה על פי הפשט ועל כך להוסיף את התוספות הנ"ל שנותנות מענה לאלו הזקוקים לכך.

מהסיבה הזו אני חושב שלימוד של 'עמוד יומי' הוא ברכה עצומה לכלל ישראל. ההספק הזה מאפשר לימוד עם חזרה ושינון. לכן התוכנית בהחלט מתאימה לציבורים רחבים מאוד!

פנו אלי מספר בחורים בישיבת 'תפארת ציון

הרב אורצל: עוד לפני שהתבקשתי למסור שיעור ב'עמוד יומי', פנו אלי מספר בחורים בישיבת 'תפארת ציון' ושאלו אם אפשר לייסד בישיבה קבוצה שתצטרף למסגרת לימוד עמוד יומי של 'דרשו'. מהבקשה הזאת הבנתי עד כמה הדבר נצרך בקרב בני התורה. הסיבה לכך היא, שבמסגרת הלימוד הרגילה בישיבות, כמעט ואין מציאות של לימוד הש"ס כולו, לכן צריכה להיות מסגרת זמן המוקדשת ללימוד שיטתי עם הספק, אך מאידך - לבחורי ישיבה קשה מאוד לקיים מסגרת לימוד של דף יומי, כי רוב זמניהם מוקדשים ללימודים העיוניים הרגילים בישיבות הקדושות. על הצורך הזה עונה התוכנית החדשה באופן מוצלח ביותר, ניתן ללמוד עמוד יומי בצורה טובה עם סיכום החומר, עם תוכנית ברורה לסיים הש"ס עם מסגרת מחייבת של שינון ובחינה.

כמו כן, התוכנית תועיל מאוד למי שכבר למד ש"ס או סדרים שלמים, וכעת יש לו את ההזדמנות לחזור על מה שלמד ואין זה רק מעלה אלא חובה של ממש כדי שלא ישתכחו ממנו דברי התורה.

השבוע התחילו עשרות אלפי לומדים בכל העולם היהודי את הלימוד בתלמוד בבלי, במסגרת התוכנית החדשה "עמוד יומי", ההתרגשות בקרב בני התורה והלומדים גוברת. בערוצי המדיה השונים של 'דרשו' כבר נקבעו למעלה מעשרה שיעורים יומיים שימסרו מפי גדולי הרבנים ומגידי שיעורים מנוסים. השיעורים ימסרו בכמה שפות, ביניהם - לשון הקודש, אידיש, אנגלית, צרפתית וספרדית ובנוסף נעשים מאמצים רבים להנגיש את הלימוד והשינון לרבבות לומדים בכל העולם היהודי. במקביל נפתחים מאות שיעורים בכל רחבי הארץ והעולם לפי סדר העמוד היומי.

לקראת שבת 'בראשית' ותחילת הלימוד בעמוד היומי, ערכנו ראיונות מיוחדים עם שלושה מגדולי מרביצי התורה בדורנו, הרבנים הגאונים: רבי חזקיהו מישקובסקי שליט"א משיגיה ישיבת ארחות תורה, רבי יצחק לוקסנבורג שליט"א רב שכונת שבט הלוי במודיעין עילית ורבי אברהם אורצל שליט"א מראשי ישיבת תפארת ציון בבני ברק, אשר מפאת החשיבות שרואים בתוכנית הנוכחית, נרתמו לפנות זמן למסירת שיעור יומי מיוחד תמידים כסדרם.

ביקשנו לברר עם הרבנים שליט"א את הצורך והתועלת העצומה שיש לתוכנית כזאת, המסר לבני התורה שחוששים להיכנס למסגרת מחייבת לתקופה ארוכה, התועלת שיש בבחינה החודשית על החומר הנלמד וכיצד שומרים על 'גישמאק' ו'פרישקייט' מיוחד גם בשיעורים הנוכחיים למרות שכבר נמסרו על ידם מאות אלפי שיעורים.

על איזה צורך עונה התוכנית החדשה של עמוד יומי? ואיזה ציבור יכול לקבל ממנו תועלת רבה?

הרב מישקובסקי: התכנית הזאת מכוונת לכלל הציבור, גם לתלמידי חכמים וגם לבעלי בתים. גיסי הגאון רבי אברהם צבי טויב שליט"א סיפר שאמר פעם למרן הרב שך זצוק"ל שהוא מוסר שיעור בדף היומי וביקש הדרכה באיזה אופן למסור את השיעור כדי שתהיה תועלת לכלל השומעים. השיב לו הרב שך דברים מאלפים המהווים הדרכה גם בנוגע לתוכנית הברוכה של העמוד היומי וכך אמר לו:

עוד כדאי לזכור את דברי הגמרא במסכת שבת (פח, ב) על לומדי התורה: "למיימינים בה - סמא דחיי". ופירש רש"י: "למיימינין בה, עסוקים ככל כוחם וטרודים לדעת סודה". כלומר, אדם שרוצה לטעום את סם החיים של התורה ולקבל שכר לימוד ולא רק שכר ריצה או דוחקא, עליו להיות טרוד בהבנת הדברים ועצם הטרדה גורם להצלחה בזכרון החומר.

ישנם כאלו שמתלבטים ומהססים להיכנס למסגרת מחייבת וממושכת, איזה מסר מחזק אפשר להעביר להם על מנת להקל בעיניהם את ההרשמה לתוכנית?

הרב לוקסנבורג: בכל מחייב שאדם מקבל על עצמו יש קשיים בהתחלה. מרן הרב שך זצוק"ל היה רגיל לומר לתלמידים שמי שאומר לו שקשה עליו להתעלות ברוחניות, יכול להבין אותו, שהרי אמרו חז"ל (קידושין ל, ב): יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום... ולולי הקב"ה עוזרו אינו יכול לו.

אולם זאת עלינו לדעת, שכל מי ש'קופץ למים' מקבל סייעתא דשמיא גדולה מאוד להצליח. אוכל להעיד על עצמי שלפני שהתחלתי למסור את השיעור ב'דף היומי בהלכה' היו שלא האמינו שהענין יצליח, כי לא יהיה לזה קהל ומי ימצא זמן קבוע לבוא לשמוע שיעור חדש. אך למרבה הפלא מיד לאחר שהתחייבתי להיכנס לזה בכל הכוח, קיבלתי סייעתא דשמיא עצומה. כיום השיעור מונה כ-30 משתתפים קבועים, תמידין כסדרן, ללא דילוגים כלל וכלל ואין לשער ואין לתאר את התועלת הגדולה שיש מזה לי ולכל השומעים. על הסייעתא דשמיא שראיתי בחוש בזכות הקביעות בשיעורי 'דרשו', אוכל לספר מה שאירע אצלי בשיעור של ה'דף היומי בהלכה'. כאשר התחלנו ללמוד הלכות עירובין היו שחששו כיצד יוכלו להבין את שלל הפרטים והציורים המורכבים בהלכות אלו וברוך השם זכינו להצלחה שלא בגדר הטבע. פעם כשהתחלנו סימן בשולחן ערוך שמדבר על נהר ששוטף ונכנס אל העיר לא ידעתי כיצד להמחיש את הענין היטב והנה באותו לילה ירדו גשמים רבים והנחל הסובב את העיר מודיעין עילית, סמוך לשכונת חפציבה, עלה על גדותיו ונכנס אל תוך העיר. אלו שהלכו לראות את הדבר

נכנסתי פעם עם תלמיד חכם אחד אל ביתו של מרן הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל.

התלמיד חכם שהיה עמי שאל את מרן: "נאך-אמול בבא קמא?"

היה זה בתקופה שמרן היה בסביבות גיל שמונים ובאותה שעה עסק בלימוד מסכת בבא קמא. התלמיד חכם שהיה עמי שאל את מרן: "נאך-אמול בבא קמא?" הוא התכוון לשאול, האם מרן לומד בבא קמא עוד הפעם, הרי כבר למד מסכת זו עשרות ומאות פעמים. מרן הביט בו ואמר בפשטות: "אם אני לא יחזור, אני ישכח!". המעשה הזה מלמד על חשיבות החזרה גם למי שכבר בקי בש"ס וקל וחומר למי שלמד פעם או פעמיים...

הרב לוקסנבורג: במסכת ברכות (ו, ב) רש"י אומר: "שהרי רובם אינם מבינים להעמיד גירסא ולומר שמועה מפי רבן לאחר זמן, שיקבלו שכר לימוד".

דברי רש"י חריפים ומחייבים מאוד, כי ישנם רבים שמצויים במסגרות קדושות של לימוד יומי ואכן קונים במשך הזמן ידיעות נרחבות ומושגים בש"ס, אך לכלל 'מבינים להעמיד גירסא' עדיין לא בא, בין השאר בגלל ההספק הגדול שהם מחוייבים לו בכל יום. אני חושב שהמסגרת החדשה של 'עמוד יומי' כן מאפשרת ליותר אנשים 'להעמיד גירסא ולומר שמועה לאחר זמן'. כך מעגל הלומדים שיודעים ש"ס וזוכרים את הדברים לאורך זמן יגדל ללא ספק, שגם אלו שאינם מסוגלים ללמוד הספק יומי גדול, יוכלו להצטרף למסגרת הנוכחית, לחזור ולשנן, עד שיוזכרו ויזכו 'להעמיד גירסא'.

לשם כך מאוד חשוב שהשיעורים שיימסרו במסגרת התוכנית יהיו מתומצתים ולא באריכות. כמו כן כדאי ללמוד את החומר עם סיכום עצמי או מתוך ספר המסכם את ענייני העמוד, מה העיקר בעמוד ומה הן הפרטים הנלווים ואלו שהוזכרו אגב העיקר. כל זה ייקל על זכירת החומר לזמן ארוך.

דרשו ד' ועוזו
העמוד היומי

ברזכים

העמוד

המחזור הראשון ע

ביום שני ר"ח חשוון
'העמוד היומי'

עדיין לא מאוחר, בואו
אלפי הלומדים ב

התכנית החדשה של 'דרשו': 'העמוד היומי'

לרישום בכל עמדות נדרים וב

הבאים

ה' היומי

של 'העמוד היומי'

מן התחלנו בלימוד
בתלמוד בבלי

הצטרף עכשיו לעשרות
כל העולם היהודי

מי לימוד שינון וחזרה של מסכתות הש"ס

משרדי 'דרשני' 02-5609000

קיבלו המחשה חיה למה שלמדנו באותה עת...

הרב אורצל: לקנות ידיעה ברורה בש"ס היא ללא ספק דבר המגדיר את התלמיד חכם. ראיתי אצל מרן הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל מספר פעמים, שהיה מתעניין אצל אברכים או כאשר היה מברר על תלמיד חכם פלוני: "האם הוא יודע ש"ס?". יהודי שידוע ש"ס היה מדד גדול אצל מרן להחשיבו כתלמיד חכם.

כעת מונחת לפנינו ההזדמנות הנדירה להתחיל מהתחלה - ממסכת ברכות. כאשר יש נקודה כזו של התחלה, כדאי מאוד להצטרף למסגרת המחייבת הזו, ולאחר ההתחלה יקבלו המצטרפים את הסייעתא דשמיא, הרצון והכוחות, להמשיך להשקיע בלימוד ובשינון ולסיים את הש"ס עם ידיעה ברורה.

אמר לי ר' שמעון: הרוצה להיות עשיר, צריך לקחת סיכונים בעסקים

הרב משקובסקי: פעם שאלתי את הנגיד רבי שמעון גליק הי"ו: כיצד ינהג אדם שרוצה להתעשר? אמר לי ר' שמעון: הרוצה להיות עשיר, צריך לקחת סיכונים בעסקים, לפעמים הוא ירוויח ולפעמים יפסיד. אולם צריך לנהוג בחכמה ולקחת סיכון על חלק מהמזון ולא על כולו, כדי שלא יפסיד הכל. מדבריו למדתי שגם מי שאינו לוקח סיכונים בהשקעות רוחניות, אינו יכול להצליח וצריך לחשב את הרווח מול הסיכון, שאם הרווח גדול והסיכון קטן, הרי ההשקעה משתלמת ביותר. כך הוא בתוכנית הנוכחית של 'דרשו', הסיכון קטן, כי התוכנית אינה מחייבת וניתן לבטל את ההשתתפות בכל עת ובזמן ההשתתפות בסך הכל מרוויחים ידיעות בש"ס, מאידך - הרווח שיכול לקבל המשתתף בתוכנית כזאת הוא עצום ויכול לעשות מהפך רוחני בכל אורחות חייו!

לא מזמן פורסם באחד מהגליונות של 'דרשו' על ראש ישיבה מבוגר מאשדוד

ישנם הסבורים שלא כדאי לערוך מבחנים, מסיבות שונות. מה דעת הרבנים שליט"א על התועלת שיש בבחינה חודשית על החומר הנלמד במסגרת התוכנית?

הרב משקובסקי: לא מזמן פורסם באחד מהגליונות של 'דרשו' על ראש ישיבה מבוגר מאשדוד שנהג להשתתף במבחני 'דרשו', והסביר לתלמידיו: המבחנים הללו אינם מיועדים לצעירים בלבד, כי גם המבוגרים צריכים לבדוק עצמם אם יודעים וזוכרים את מה שלמדו.

שתי תועלות עיקריות יש למבחנים: האחד - זה מחייב את הלומד ללמוד היטב את החומר. שמעתי ממרן הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל שעיקר הצלחת האדם באה בעקבות 'מחייבים' הגורמים לאדם ללמוד ברצינות. והתועלת הנוספת - שעל ידי ההצלחה במבחן הלומד מקבל סיפוק מכך שיש הכרה בכך שמבין וזוכר את מה שלמד וזה נותן דחיפה אדירה להמשיך ללמוד הלאה סוגיות

ומסכתות נוספות באותו אופן. לפיכך המבחנים של 'דרשו' הם בבחינת תיקון עולם! שהרי כאשר אברך הולך לעשות מבחן חודשי, זה בודאי פעמים רבות על חשבון הטיפול בבית ובילדים, אך כאשר בני הבית יודעים שהוא עושה זאת על מנת להצליח במבחן, לקבל מלגה ובעקבות כך ללמוד טוב יותר, הם מתמסרים לעניין וכך גם הם מקבלים שכר מחזיקי תורה ותרבה התורה בישראל.

הרב לוקסנבורג: חז"ל אומרים (שבועות מא, ב): "כל מילתא דלא רמיא עליה דאיניש, לאו אדעתיה". כלומר, דבר שלא מוטל על אדם לזכרו הוא אינו זוכר. ניקח לדוגמה אדם שאחראי מטעם חברת הרכבות לשמש כמודיעין לאנשים הצריכים לנסוע ברכבת, אם יבוא אדם וישאל אותו מתי מגיעה הרכבת לבאר שבע הוא בודאי יוכל לענות מיד ובעל פה את הזמנים במשך היום כולו, זאת למרות שלא בטוח שרמת המשכל ומצב הזיכרון שלו מהמוצלחים ביותר, ולפעמים אפילו את מספר תעודת הזהות שלו הוא לא זוכר בעל פה ומה שזוכר את זמני הרכבת הוא בגלל שזו עבודתו והדבר מוטל עליו. מאידך, אם יעמוד אדם בעל זיכרון בהיר וחד בתחנת הרכבת ויבוא אדם לשאול אותו האם הרכבת לבאר שבע כבר עברה, הוא פעמים רבות לא ידע להשיב, כי הוא צריך לנסוע לחיפה ולא מוטל עליו לבדוק את מעבר הרכבות האחרות. לעניין הזה המבחנים מועילים - לגרום ללומדים להרגיש שמוטל עליהם לדעת היטב את סיכום החומר הנלמד באותו חודש ועצם הרגשה הזו תגרום ללמידה איכותית הרבה יותר.

אולם כל נבחן ב'דרשו' צריך לדעת שני דברים נוספים: הראשון - שמטרת המבחן אינה בציון שיתנוסס בראשו לאחר הבדיקה, אלא המטרה היא עצם הבחינה לאחר לימוד טוב של החומר. ידועה אמרתו של מרן הסטייפלר זצוק"ל שהמושג 'גליון הערכה' שניתן כיום על פי הציונים של התלמידים, מקורו מתרבות הגויים, שהרי על פי התורה המדד של האדם הוא לפי עמלו בתורה ולא לפי התוצאות שהשיג. והשני - שאם הוא מרגיש לחץ בעשיית מבחנים, ויכול לעשות הפסקה ממבחנים על מסכת אחת עד שירגע מעט ואז - לאחר שיפנים שהמבחן נועד רק עבורו, לדעת מה מידת הידיעות שלו כדי שיוכל להשתפר באופן הלימוד והחזרה כשהמטרה הסופית היא ידיעת המסכת על בוריה - יאזור כוח להמשיך להשתתף בהם. יחד עם זאת, ממה ששמעתי וראיתי אני יודע שהמבחנים של 'דרשו' אינם קשים ומורכבים, אלא נכתבים כתיבתם על ידי מומחים לדבר נעשית במטרה אחת - לגרום הצלחה לאלו שלמדו היטב את החומר החודשי. לאחר תקופה קצרה של הרגל ניתן להצליח גם בקבלת ציונים טובים שיתנו דחיפה גדולה יותר להמשיך ללמוד היטב את המשך המסכתות.

הרב אורצל: למבחנים יש תועלת גדולה מאוד! גם מי שמתחיל ללמוד עם התרגשות ושאפיפה גדולים, מטבע העולם הוא שעם הזמן המרץ דועך ולכן צריך מחייב שיחזיק את הרצון לאורך זמן. לכך נועדו הבחינות.

אספר מעשה רב ממרן הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל: מרן היה רגיל בשנות זקנותו לבחון מספר פעמים בכל שבוע תלמידי חידרים

וישיבות קטנות והיה מתבטא על כך: "הרי זה הגשעפט (העסקים) שלי". מאחר שהיה קשה עליו לקרוא לאורך זמן כפי שהורגל בצעירותו, היה עורך מבחנים מפני שעל ידי כך התלמידים צריכים להתכונן ולשנן את החומר והלימוד הזה יהיה לזכותו. פעם אחת הגיעו אליו ילדי תלמוד תורה כדי להיבחן והמלמד אמר למרן שהתלמידים לא הכינו היטב את החומר ואז אמר מרן בבדיחותא: "אם כך, מה הרווחתי מהבחינה הזו?". כלומר, הרי כל המטרה שפינה מזמנו לבחינות על חשבון סדרי הלימוד הייתה להגביר זכויות של לימוד ושינון של הילדים וכשזה לא נעשה מפני מה יש צורך לבוא ולבחון?

בכל פעם שסיימו את לימודם מרן הגר"ח היה בוחן אותם על מה שלמדו. וכך היה במשך כמה שנים. ללמדנו על השיבות הבחינה התמידית!

דבר נוסף שמעתי מהגאון רבי יצחק שאול קנייבסקי שליט"א בנו של מרן הגר"ח זצוק"ל, שכאשר למד בצעירותו עם חברותא, בש"ס בבלי וירושלמי, בכל פעם שסיימו את לימודם מרן הגר"ח היה בוחן אותם על מה שלמדו. וכך היה במשך כמה שנים. ללמדנו על חשיבות הבחינה התמידית!

לסיום, אם אפשר להציץ אל הקודש פנימה - לאחר הרבצת תורה ומסירת שיעורים במשך עשרות שנים, כיצד שומרים על רמת השקעה גבוהה ו"פרישקייט" גם בשיעורים של התוכנית הנוכחית עד שנראה כביכול כל שיעור הוא הראשון שנמסר אי פעם?

הרב לוקסנבורג: אני סבור שכל עניין מסירת השיעורים מהזמן שהתחלתי למסורם לפני שנים רבות ועד היום, הוא למעלה מדרכי הטבע. אפשר לקבל קצת הסבר על העניין מדברי הרמח"ל

המשך מעמוד 13 | הגאון רבי יחיאל צוקר שליט"א

מצדו יבוא אל עושה החסד ולא יטריח אותו לבוא אליו. ומה הטעם שהדל"ת מחזירה פניה מהגימ"ל? לרמוז לגומל החסד שייתן את הצדקה בצנעה, כדי שלא יבייש את המקבל. אכן, אין ספק שאלו דרשות נאות, אך מהי החכמה הנפלאה הטמונה בהן?

הם לימדו אותנו יסוד חשוב ביותר במהותו של החסד: אי אפשר שיהיה "גמול דלים" בלי שיקדם לו "אלף בינה"! כדי להיות בעל חסד אמיתי יש צורך בלימוד תורה ובהתבוננות עמוקה, שתרום את

בביאור הפסוק: "קוה את השם חזק ואמץ ליבך וקוה אל השם", שכאשר אדם מקווה לסייעתא דשמיא, עצם הקיווי גורמת ליצירת קו שדרכו תבוא לו הישועה. וזה גם ביאור הפסוק: "וקווי השם יחליפו כוח" - הציפייה לקבל שפע רוחני ממרומים היא אשר נותנת את הסייעתא דשמיא לקבל כוחות מיוחדים למעלה מגדרי הטבע. וכמו שהיה עד היום, כך בעזרת השם יתברך יהיה בשיעורים של העמוד יומי'.

השיעור נעשה מעניין ומושך הן למגיד שיעור והן לשומעים

הרב מיישקובסקי: כבר הזכרתי את דבריו המאלפים של מרן הרב שך אודות האופן הראוי במסירת שיעורים בדף היומי. אני חושב שכאשר מתבלים את השיעור בשאלות מעשיות מענייני העמוד ואגב כך מביאים גם 'מעשה רב' מגדולי ישראל הנוגעים לסוגיית הגמרא, השיעור נעשה מעניין ומושך הן למגיד שיעור והן לשומעים. אמנם אין זו הדרך ללמוד את הסוגיה לכתחילה, כי את הגמרא יש ללמוד בהבנה והעמקה, אולם בשיעור הנמסר לרבים זו הדרך הטובה ביותר לגרום להנאה וקביעות בקרב מוסר השיעור וכלל השומעים.

הרב אורצל: כאשר מקבלים קבלה למסור שיעור יומי הדבר מחייב קביעות של לימוד מעמיק עם חזרה וסיכום ברור של החומר, כאשר החומר ברור ומסוכם ניתן למסור אותו באופן שתתן תועלת של ממש לשומעים.

בנימה אישית - עבורי זו ברכה עצומה וממש מתנה מן השמים ואכן כוונתי היא להכין ולמסור את השיעור כדי לזכות אנשים נוספים החפצים ללמוד כמוני את החומר בצורה ברורה ובס"ד תהיה תועלת והצלחה רבה לכולנו.

קומתו הרוחנית של האדם. להיות איש חסד בנוסח של גוי העולם - אין זה חסד, "וחסד לאומים חטאת" (משלי יד, לד). העם גרמני הוא העם המתורבת ביותר, אך הוא הוציא מתוכו את הרוצחים הגדולים והאכזריים ביותר!

כשאדם גומל דלים ועושה חסד מתוך אינטרס, כאשר הוא פועל מתוך שיקולים של כדאיות ותועלת, ברגע שמשוהו או מישהו מתנגשים עם האינטרסים שלו, האיש המתורבת ביותר הופך בבת אחת לרוצח אכזרי.

077-2222-666 או *4992

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

ליד האולם נקוותה שלולית מים עמוקה והמוזמנים נאלצו לדלג על השלולית כדי להיכנס. רבי יעקב גלינסקי זצ"ל, טיפס כבר במעלה שנות התשעים, ולא היה מסוגל לעשות זאת. מלוויו החליטו להרים אותו על גבי כסא ולהכניסו לאולם. נדחקתי ביניהם וביקשתי לסייע וליטול חלק בנשיאת דמות הוד של מזכה הרבים, גאון וצדיק כמותו.

הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א, כיצד זוכים למצוא חן בעיני השם!?

רבי אריה ציין ששיחה אחת חרוטה בזיכרונו באופן מיוחד. היא השיחה שעסקה בענין מציאת חן בעיני הקדוש ברוך-הוא. כשבסוף השיחה הפטיר רבי איצ'לה: "כיצד זוכים למצוא חן בעיני השם יתברך? שלמה המלך מגלה לנו את הסוד: 'ולענונים יתן חן' (משלי ג, לד), מי שאינו מתגאה במעלותיו ובמידותיו, ונוהג בענווה ובהכנעה הוא הוא הזוכה למצוא חן בעיני השם יתברך!..."

דודי הגאון רבי אריה פינקל זצ"ל, ראש ישיבת מיר-ברכפלד, מסביר בספרו 'יבוא שילה' את הטעם שהענוה גורמת לנשיאת חן בעיני ה', כך:

'עניו', פירושו אדם כנוע שמחשיב את עצמו לכלום, מתוך ידיעה והכרה ברורה שכל אשר יש בידו לא בא לו מכח שורת הדין, אלא הכל ניתן לו בחסד וברחמים מאת הבורא, ומעצמו אין לו דבר. לכן אינו מתגאה ואינו מחזיק מעצמו.

והנה גם המילה 'חנים' שורש אותיותיה מקבילות ללשון 'חן'. אדם שמקבל מתנה ממכרו מפני שמצא חן בעיניו, גם אם לא נתן לו תמורה על כך, נקראת מתנה זו 'מתנת חנים'.

וזאת אכן המידה שעמדה לנח שבגינה הצילו הקדוש ברוך-הוא מהמבול, נח חי בענוה ובשפלות רוח, וחש תחושה תמידית שאין

הגה"צ רבי יצחק קורלנסקי זצ"ל, מפארי גידולי נובהרדוק, סיפר שראה פעם את רבו ה'סבא מנובהרדוק', מרן הגאון רבי יוסף יוזל הורביץ זצ"ל, מתעמק בינו לבין עצמו קרוב לרבע שעה, והיה נראה כי דבר מה מטריד את מנוחתו. כשהבחין בו ה'סבא' אמר לו בנימת שאלה: "הכיצד זוכים למצוא חן בעיני השם!?"...

רבי שמשון רפאל הירש (בפירושו על התורה) כותב שמעלת מציאת חן בעיני ה' יתברך היא המעלה היותר גדולה: "אדם שמצא חן בעיני ה', הגיע אל השלמות העליונה, שאדם יכול להשיג לפני ה'!..."

מוטל איפוא גם עלינו להעמיק ולהתבונן בכך, כיצד אכן זכה נח למצוא חן בעיני השם, ומתוך כך נלמד כיצד נזכה גם אנו למעלה נשגבה זו שאין שלימות עליונה ממנה.

סיבה אחת מבוארת בחז"ל, בגללה זכה נח למציאת חן, היא הענוה! התורה מעידה בנח: "נח איש צדיק תמים היה בדורותיו". כתב על כך רש"י (במסכת עבודה זרה ו, א): "תמים - עניו ושפל רוח".

הרי שהענוה היא סיבה שבגללה זוכים למצוא חן ולהיות אהובים בעיני השם!

כך כותב בספר 'קב הישר' בשבח הענוה:

"ואשרי האדם המתדבק במדת הענוה והכנעה. מדה זו נאה היא ומשובחת ומביאה האדם לחיי עולם הבא, ומצלת אותו מחיבוט הקבר. כי אין לך מדה המטהרת ומלבנת האדם הגשמי כמו מדת הענוה. כי העניו מודה על האמת, ומקבל תוכחה, ודיבורו בנחת, אהוב למעלה ונחמד למטה".

הגה"צ רבי אריה לוי זצ"ל, היה נוהג תמיד להזכיר בערגה מיוחדת את השיחות שזכה לשמוע מפי גאון המוסר רבי איצ'לה פטרבורגר זצ"ל, מגדולי תלמידיו של אבי תנועת המוסר מרן רבי ישראל מסלאנט זצ"ל. הוא עלה לארץ ישראל מרוסיה בערוב ימיו והתגורר כשלוש שנים 'בחצר שטרויס' הידועה, עד לפטירתו ביום י"א מנחם-אב תרס"ז.

מידי שנה כשהגיעו ימי הרחמים והסליחות, היה דורש בחצר ביתו שיחת מוסר ודברי התעוררות לפני אנשי ירושלים. המונים היו מתאספים לשמוע את דבריו בצמא ובתשוקה עזה. הדברים עשו רושם כביר על השומעים, ורבים נמשכו מכך לשיטת המוסר. אחד הבאים היה זה כאמור רבי אריה.

לו משלו כלום. לכן זכה למתנת חנם - נשיאות חן, למרות שלא היה ראוי לכך משורת הדין. לעומת זאת, הרשעים אינם מכירים בכך שהכל ניתן להם בחסד וברחמים מאת הבורא, וסבורים בטיפשותם שהכל מגיע להם על פי שורת הדין, לכן הם אינם זוכים לאותו חן אלא מקבלים גמול לפי מעשיהם, לטוב ולמוטב.

כשביקרתי פעם בלונדון בביתו של הנגיד הגאון רבי **שמעון הירש** שליט"א, הראה לי מהנמצא בגנזיו מכתב נדיר מגאון הדורות רבי **עקיבא איגר** זצ"ל, הממוען לאחד מגדולי הזמן, שבשאלתו הכתיר את רבי עקיבא איגר בתארים מופלגים, וכשהשיב לו פתח כמתפלל על התארים שהעניק לו, וכתב על עצמו בכזאת השפלה שלא ניתן לעלות על הכתב.

העתקתי בזמני לעצמי את נוסח המכתב, והראתי זאת לגדולי ישראל - מרן ה'**סטייפלער**' זצ"ל וראש הישיבה הגרא"מ **שך** זצ"ל. שניהם כאחד הביעו התפעלות מיוחדת מגודל הענווה המופלגת של רבי עקיבא איגר.

וכבר מיוחסת האמרה לאחד מגדולי ישראל, כי מה שזכה רבי עקיבא איגר שתורתו תתקבל בכל תפוצות ישראל ללא עוררין, באופן שאין לו אח ורע בדורות האחרונים, היא אודות לענוותנותו הגדולה, שכל ספריו מלאים באמירות של שפלות. לאחר שכותב את קושיותיו קושיות הברזל העצומות, הוא מרבה לסיים בנעימה קדושה בסגנון ידוע: "זה יאיר עיני", "ולא זכיתי להבין", "דבריהם נעלמו מקטן כמוני", "דעתי קצרה מהבין דעתו הרחבה" וכדומה.

סיפר הגאון רבי **בנימין זאב יעקבזון** זצ"ל, רב בשכונת פאג"י בירושלים, שבצעירותו בהיותו בוילנא, זכה פעם אחת להימצא ביחידות בחדרו של גאון הדור מרן רבי **חיים עוזר גרודז'ינסקי** זצ"ל, בעל ה'אחיעזר'.

השהות במחיצתו של רבי חיים עוזר לימדה אותו מושגים במידת הענווה. רבי חיים עוזר ישב אז מרוכז ומהורהר, ובנוכחותו של רבי בנימין זאב החל להוכיח את עצמו באופן נוקב, על שפלות ערכו בתורה ועל מצבו הרוחני הטעון שיפור.

הרבנית שהיתה בסמוך ושמעיה את הדברים יוצאים מפי בעלה הגדול, נרעשה, וזעקה לעברו: "רבי חיים עוזר! האין גבול לענווה?!...". ורבי חיים עוזר משיב לעומתה: "רַעַבְצִין! אדרבה אשמח אם תאמרי לי את מה הוא הגבול לענווה, כדי שאוכל לנהוג על פיו. אלא שגם את אינך יודעת באמת מה הוא הגבול לענווה... כי אכן כך הם פני הדברים, אין גבול לענווה!...".

אין גבול לענווה!

זכורני מלפני עשרות שנים, כשחלקתי ספסל לימודים משותף בישיבת פוניבז', עם ידידי הגאון רבי יהודה אריה דינר שליט"א,

כיום רב בית המדרש 'דברי שיר' בבני-ברק, הוא סיפר שכאשר למד בבחרותו בישיבת לוצרן בשוויץ, אצל הגאון רבי **משה סולובייצ'יק** זצ"ל, הם למדו את ההקדמה שכתב הרב מבריסק מרן הגרי"ז זצ"ל לספרו של אביו 'חידושי רבנו חיים הלוי'. בין הדברים כתב הרב מבריסק שאביו רבי חיים קיצר בדבריו לרוב ענוותנותו.

ורבי משה הוסיף לומר, שהוא זוכר שראה את גלינות הספר 'חידושי רבי חיים הלוי' לפני שסודרו לדפוס, ואכן המערכה הראשונה שכתב נפרסה על פני עשרות עמודים, ואילו בספר שהודפס לבסוף מופיע כל הנושא באופן מתומצת ביותר, על פני עמוד אחד בלבד.

ובתחילה התבטא רבי משה שכוונת דבריו 'שקיצר לרוב ענוותנותו', הוא 'שטיקל בריסקער רב קשה', שעל פניו לכאורה לא מובן מה השייכות בין קיצור דברים לענווה. אך לבסוף אמר בדרך אפשר שמא כוונת הרב מבריסק היתה כך:

כי מכיון שידע רבי חיים את כל התורה כולה, לרוב ענוותנותו היה בטוח שכולם יודעים כמותו, ולכן לא ראה צורך להרחיב את הנושא, שהרי בין כך כולם מבינים על מה נסוב הדברים, ומה שנוותר להוסיף הוא רק את החידוש עצמו שחידש.

אולם אילו באמת היה מכיר רבי חיים בערכו הגדול, עד כמה גדול הוא המרחק בין הידיעות שלו לעומת ידיעותיהם של מעיינים, בודאי היה מרחיב ומפשיט זאת יותר. ומכך שלא הרחיב, הרי לנו סימן מובהק שהיה חי בענווה ובפשטות, וחש שהידיעות שלו הן סבירות למדי, והלומדים שהם ברמתו וודאי יבינו את הדברים, ואין צורך להרחיב ולהאריך.

יתכן שזאת הכוונה בדברי הרב מבריסק ש'קיצר לרוב ענוותנותו', הטעים רבי משה סולובייצ'יק.

השתתפתי פעם בשמחה שערך אחי הגאון רבי **יוסף צבי שליט"א** שהתקיימה באחד מאולמות השמחה הידועים בבני ברק. כאשר המגיד מישרים הגה"צ רבי **יעקב גלינסקי** זצ"ל, הגיע לכבדו בהשתתפותו.

היה זה ביום גשום למדי, ובשביל המוביל אל האולם נקוותה שלולית מים עמוקה שהפריעה למעבר, באופן שהמוזמנים נאלצו לדלג על השלולית כדי להיכנס. רבי יעקב כבר לא היה אז צעיר, הוא טיפס כבר במעלה שנות התשעים, ולא היה מסוגל לעשות זאת. מליון החליטו להרים אותו על גבי כסא ולהכניסו כך לאולם. כשראיתי זאת נדחקתי ביניהם וביקשתי לסייע להם, ליטול חבל בנשיאת דמות הוד של מזכה הרבים, גאון וצדיק כמותו.

כשירד על רגליו בפתח האולם ניגש אליו אחד מאלו שהרימוהו ואמר לו: "רבי יענקב! אני מודה לכם שזיכיתם אותי להרים אתכם". ורבי יעקב השיב לו על אתר בכזו ענווה ופשטות: "הרי 'על הצדיקים' אתה לא יכול לומר עלי. 'על החסידים' גם לא. אולם 'אקני עמך בית ישראל' תוכל לומר עלי. כי זקן אנוכי!... ואני מודה לכם על כך שהרמתם אותי..."

על הקושיה הזו תירץ ר' שלום שבדרון זצ"ל במתק שפתיו: אכן, דור המבול היו גזלנים וחמסנים, אבל הם לא התחילו ככה. הם התחילו עם גזל של פחות משווה פרוטה... הם 'רק' עשו דברים שאפשר להתווכח ולהתפלפל עליהם... העבירות שלהם לא היו כאלו חד משמעיות... לאט לאט הם איבדו את זה

מה למדתי בחתונה מיוחדת שהשתתפתי בזמן הזה בשנה שעברה

כִּי הַשְׁחִית כָּל בָּשָׂר (ו' י"ב)

מאת: הרב ישראל היימן

בימים אלה כשהחתונות מתקיימות באופן מצומצם יותר לרגל המצב המתוח, נזכרתי שבדיוק שנה שעברה בזמן הזה השתתפתי בחתונה מיוחדת.

החתונה היתה של יהודי עשיר ונכבד מאד.

אולם מפואר ורחב ומוזמנים מכל גווי הקשת ביניהם עשירים ושועי ארץ. כמובן שהאוכל היה ברמה גבוהה והתפאורה הייתה משובבת עין, גם מקומה של התזמורת לא נפקד. עשרה כלי נגינה ומנצח שעומד על גביהם, זמר מפורסם ומקהלה בת שבעה חברים.

כל המשתתפים ששהו בחתונה מצאו את עצמם נהנים מההפקה המושקעת. זה מהאוכל המשובח ורעהו מהתזמורת המנגנת.

בעל השמחה הסתובב בין המוזמנים ופניו זורחות ומאושרות. הוא קיבל כל אורח בסבר פנים יפות וחילק 'לחיים' מבקבוק משקה משובח שבדיו. כמובן שגם מקומם של עניים ומסכנים למיניהם לא נפקד, בעל השמחה שהינו אדם חשוב ומהדר במצוות הזמין כמה וכמה אנשים שאין הברכה מצויה בכיסם ובחיהם להנות ערב שלם על חשבונם וכמבואר בספרים שזו זכות גדולה לחתן ולכלה שעניים מתארחים על שולחן חתונתם.

בסיום הסעודה פצחה התזמורת המורחבת בשירי שמחה כנהוג והמשפחה וידידי החתן והמחותנים נעמדו לריקוד של שמחת חתן וכלה.

שעה ארוכה ניגנה התזמורת והריקודים סחפו את כל הקהל שנענה במרץ רב בריקודים סוערים ובשמחה גדולה. בזמן הריקודים היה לי זמן רב לתת את דעתי על תופעה מעניינת שהתרחשה באולם.

עם תחילת הריקודים צפיתי במספר אנשים מבוגרים מבין האורחים, ביניהם סבי החתן והכלה וידידיהם, כשהם תוחבים לאוזניהם אטמי אוזניים או כמה שהגדילו לעשות ומצאו מחסה במבואת האולם שם הרעש היה פחות חזק והמתינו שם עד יעבור זעם... רובם היו נראים כסובלים בדרגה זו או אחרת מהרעש ומההמולה הגדולה.

לעומתם היו את האורחים הרגילים שקמו לרקוד והניעו את רגליהם וגופם לפי קצב התזמורת ודפיקות המתופף על מערכת התופים

המשוכללת.

הבחורים הצעירים, חברי החתן, היו קצת יותר בעניינים... הם קראו קריאות שמחה לפי התחלפות השירים והתאימו את הריקודים השונים לקצב ולמנגינה.

ליד בימת התזמורת עמדו כמה אנשים, בפרצוף 'מבין עניין'. שעה ארוכה הם רק עמדו והקשיבו לתזמורת המורחבת ולביצועיה המקוריים. הם לא השתתפו בכלל בריקודים, אבל היה נראה שהם נהנים יותר מכל מי שהשתתף בחתונה.

השבתי אל ליבי את ההבדל בין סוגי המוזמנים. אלו שאוזנם גסה או שליבם אינו פנוי לדקויות, ניתן לומר שלא הבינו בכלל מהי כל הצרמוניה המרעישה הזו... אלו שקצת יותר מבינים נהנו לרקוד ולשמוח. הבחורים שמחו מתזמורת יותר מורחבת ואיכותית גם בלי להיכנס לפרטים.

אבל היו את אלו שמבינים במוזיקה... אותם ששמו לב לכל 'קניטש' ולכל תו. הם נהנו מהרמה הגבוהה של התזמורת בלי צורך בשום דבר נוסף. וזה כי חושיהם מחודדים ומפותחים, הם לא סתם שומעים מוזיקה, הם מבינים בזה.

חז"ל הקדושים דורשים את הפסוק הראשון בתהילים "אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים ובדרך חטאים לא עמד ובמושב לצים לא ישב" על נח הצדיק.

בטומאתם ובעבירותיהם. כי עבירה גוררת עבירה. החושים שלהם התקלקלו. השמיעה והראיה וכל שאר חושי הגוף והלב איבדו את חדותם ואת דקותם. כך הם שקעו בטומאה עד שמן ההכרח היה להאביד אותם מן העולם.

ישנם אלו שהחושים שלהם מחודדים, כדוגמת אלו השומעים תזמורת רבת כלים שהם יודעים 'לשמוע', להאזין לכל תו ותו, להקשיב למנגינה הנפלאה. לעומתם יש את אלו שרק סובלים, הם בכלל לא מבינים מה אנשים נהנים מאוסף הצרחות והחריקות האלו...

ישנם את אלו היודעים - בכלי הנפש המחודדים שלהם - להבין על מה עשה ה' ככה לארץ, מהם קולות המלחמה הללו ומדוע קורא ה' לעמו לחזור ולדבוק בו. לעומתם יש את אלו המתרהבים בנפשם לאמור אלו סתם 'צ'רמוניות' - אנחנו נראה להם... בכוחנו ועוצם ידינו.

אשרי האיש אשר לא הלך בעצתם ושומע לקול המבינים והשומעים נכונה. ובזכות אלו יושיע ה' את עמו תשועת עולמים.

'בעצת רשעים' זה דור אנוש, 'בדרך חטאים' זה דור המבול, 'במושב לצים' זה דור הפלגה.

אלו כולם דורות ותקופות שהיו בזמן נח והוא עמד כנגדם בגבורה ולא נסחף.

קושייה גדולה עומדת כאן. דור המבול נקראים 'בדרך חטאים'... דור שנאמר עליו בתורה כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ. שהיו שטופים בגזל ובכל העבירות החמורות.

מדוע ההגדרה היא חוטאים? הלא חטא הוא שוגג, לא מסתבר לומר שכל החטאים הנוראים והחמורים של דור המבול היו בגדר שוגג? על הקושייה הזו תירץ ר' שלום שבדרון זצ"ל במתק שפתיו: אכן, דור המבול היו גולנים וחמסנים, עוברי כל עבירה. אבל הם לא התחילו ככה.

הם התחילו עם גזל של פחות משווה פרוטה... הם 'רק' עשו דברים שאפשר להתווכח ולהתפלפל עליהם... העבירות שלהם לא היו כאלו חד משמעיות...

לאט לאט הם איבדו את זה. הם שקעו עומק לעומק לעומק

המשך מעמוד 7 | הגאון רבי שלמה לזינשטיין שליט"א

ראש הישיבה זצוק"ל ראה כל דבר עד הסוף, והבין בחכמתו את המניע לכל שאלה, את האמת לאמיתה המסתתרת בתוך הדברים. פעם אחת כשאבא של בת לחץ עלי שאסכים להיכנס למעונו של ראש הישיבה זצוק"ל לבקש עבור בתו שתתקבל לסמינר פלוני, הוא כעס מאד, דפק על השולחן, ואמר בצעקה: "מה זה משנה סמינר זה או זה! אין בזה שום נפקא מינה! הכל גאווה, גאווה ורק גאווה". היתה לו סלידה מוחלטת מפני הכבוד.

[מתוך הספר 'מתוק האור' פניני הגרא"ל]

ראש ישיבה ששאל אותי אם לקבל בחור מסוים לשיבה, דא ודא אחת היא: הוא התכוון לכבוד...

כשאבא לבן שאל אותי אם לשלוח את בנו לשיבה זו או אחרת - הוא התכוון לכבוד...

כשאבא לבת ביקש ממני שאדבר עם מנהל סמינר שיאות לקבל את בתו לסמינר שלו - הוא התכוון לכבוד.

אתה מביין?" סיים את דבריו, כל היום אני צריך לענות, לעשרות אנשים, על שאלה אחת: כבוד, כל אחד והכבוד שלו..."

המשך מעמוד 21 | הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

משמש במשרה, יכול אני ללבוש חליפה כמו כולם..."
ואציין דבר נפלא מהליכותיו, שנוכחתי בזמנו כשגרנו בירושלים בשכנות עם הרב מועלם:

פעם הייתי זקוק לשוחח עימו בהקשר לענין ציבורי כל שהוא, דפקתי על דלת הבית, והרבנית פתחה ואמרה שהרב כעת במנוחה. כמובן שנסוגתי לאחור, אך ביקשתי מהרבנית שתמסור לרב את שמי ואת הענין לשמו אני זקוק לדבר עימו.

והנה אך יצאתי מהבית, עדיין לא הספקתי להתרחק הרבה, אני שומע את הרבנית קוראת בשמי שאשוב, כי הרב קורא לי. לא היה לי נעים להפריע את מנוחתו, אולם לא יכולתי לסרב לאדם גדול. משנכנסתי לביתו הבנתי למפרע באיזו 'מנוחה' מדובר. הרב היה עסוק בעומקה של סוגיא במסכת יבמות...

השתוממתי להיווכח מה היא שעת המנוחה שלו!

(מתוך הספר - אוצרותיהם אמלא)

הדברים יצאו מפיו בכזו טבעיות שהפליאה את כולנו!

אחד מגדולי מרביצי התורה של בני עדות המזרח בדור האחרון, היה הגאון רבי יהודה מועלם זצ"ל, ראש ישיבת 'פורת יוסף'. גברא רבה שזכה להרביץ תורה והוראה עשרות בשנים ולהעמיד אלפי תלמידים. אשר במקום שאתה מוצא את גדולתו שם תמצא את ענוותנותו. כל ימיו הלך בצידי דרכים והתנהג בפשטות וצניעות שאין לה אח ורע.

זכורני בשנים הקדמוניות יותר שנהג ללבוש בימות החול איצטלא דרבנן - 'פראק', ואילו בשבת לבש חליפה קצרה. היפך מנהג העולם הלוהטים בשבת את הלבוש המכובד יותר.

בהזדמנות מסויימת הרהיב עוז אחד התלמידים לשואלו על כך, והוא השיב בענוה מפעימה: "הלוא ה'פראק' אינו אצלי אלא כבגד עבודה, מכורח היותי משמש בראשות ישיבה אך בשבת שאיני

הרגשתי שאלו הרגעים האחרונים שלי עלי אדמות, אמרתי וידוי וקריאת שמע בארבע הדקות שהיו לי מרגע שנשמעה האזעקה ועד לנפילת הטייל, ואכן כעבור ארבע דקות נשמע פיצוץ נוראי...

מגיד המישרים הגאון רבי אליעזר יוטקובסקי שליט"א,
עם צרור עובדות וסיפורי מלחמה לאורך הדורות | מרתק.

מרים את השפופרת ומקיים שיחת טלפון נוספת שלקחה אולי חצי דקה. לאחר מכן היה מניח את השפופרת מידו, וכשרצינו להתקשר למספר הבא, הוא היה שוב בודק מה השעה, כדי לוודא שיש עוד מספיק זמן עד כניסת החג. המחזה הזה חזר על עצמו אינספור פעמים. יש עוד המון זמן! ארבע וחצי שעות! שיחת הטלפון נמשכה חצי דקה, זה היה מחזה מפעים לראות איך הפחד והחרדה הנוראה שלו מפני האפשרות שייכשל חס ושלום בחילול שבת וחג, היו כל כך טבועים בדמו.

הלחם שנשרף

בימי מלחמת העולם הראשונה, היה המצב הכלכלי בכי רע, היה מחסור חמור במוצרי מזון, ובכל זאת, נוהג היה מרן הרב מברסק להקפיד שלא ישאירו אוכל מהיום למחר, כי לא רוצה להיות מקטני אמונה.

היתה להם קרובת משפחה שהיתה מביאה כל יום שש כיכרות לחם קטנים לבית הרב מברסק וזה היה עיקר מזונם. יום אחד השאירו משום מה שתי כיכרות לחם למחרת, ואכן למחרת הגיעה קרובת המשפחה ובידיה ארבעה כיכרות בלבד, כשהיא מתנצלת מעומד הלב על כך ששתי הכיכרות הנוספים נשרפו לה בתנור, עד שהפכו

חז"ל הקדושים אומרים במסכת ראש השנה, דף טז, שבשנה שאין תוקעים בתחילתה, מריעין לה בסופה, כלומר, אם ראש השנה חל בשבת ואין תקיעת שופר ביום הראשון של ראש השנה, הדבר גורם לגזירות קשות על עם ישראל בהמשך.

אומנם, מובא בספרים הקדושים, שלשבת עצמה יש כח גדול להגן על ישראל, ולכן כשחל ראש השנה בשבת, הדבר תלוי עד כמה ישראל משמרין את השבת.

ולכן קורא מרן הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, להוסיף ולהתחזק בעניין של שמירת השבת, שהרי זה מה שמגן על עם ישראל בכל עת, ובמיוחד בשנים שתחילתן בשבת קודש.

והנה כשהגיע מרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל לביקור בארה"ב, המתינו לו בלייקווד עשרות משפחות שביקשו את ברכתו בעניינים שונים שהיו זקוקים להם, בענייני רפואה, ילדים, שידוכים, פרנסה וכל התחומים.

מרן הגראי"ל הצייע לכולם את אותה העצה - להקדים ולקבל שבת חצי שעה לפני הזמן, כסגולה לכל דבר ועניין.

ומספר מרן הגר"י זילברשטיין שליט"א, שהוא מכיר בשכונת רמת אלחנן מקרים רבים של אנשים שקיבלו על עצמם להכניס שבת חצי שעה לפני הזמן, וראו ישועות גדולות.

ולכן בזמן זה כשעם ישראל משווע לרחמי שמים, ומידת הדין מתוחה, זה הזמן לקבל על עצמנו להתחזק בעניין זה ולהקדים את קבלת השבת בחצי שעה, ובעז"ה נראה כולנו ישועות גדולות, יחד עם כל בית ישראל.

ובדידי הווא עובדא, שנוהג הייתי לשבת בערבי סוכות ופסח אצל מרן הגראי"ל שטיינמן

ובדידי הווא עובדא, שנוהג הייתי לשבת בערבי סוכות ופסח אצל מרן הגראי"ל שטיינמן, והוא היה מתקשר לתורמים לארגון 'קרן החזקת תורה', ומאחל להם חג שמח, בדרך זו הוא נתן תמיכה לארגון מתוך ידיעה שאנשים מעריכים את הטלפון הזה ובזכותו ימשיכו לתרום.

זה היה לוקח לפעמים שעות, והיה מחזה מדהים לראות את מרן זצ"ל ישוב ארבע וחמש שעות לפני החג, ושואל מה השעה כדי לוודא שיש לו עוד זמן ושהוא לא עומד להיכשל חלילה וחס בחילול יום טוב. רק אחרי ששמע שיש עוד ארבע וחצי שעות, הוא היה

בלתי ראויים לאכילה.

אמר הרב מבריסק לבני ביתו: עכשיו ראיתם בעיניכם שהשתדלות היתירה היא מיותרת.

האופה המאושר

מרנא החפץ חיים אמר דברי חיזוק באותה העת, כשהדעת היתה פזורה וקשה היה להתרכז בלימוד בגלל מאורעות המלחמה והחדשות שלא הפסיקו לזרום מהחזיתות השונות, לצד המחסור במזון ותחושת חוסר הביטחון.

אמר החפץ חיים לתלמידיו, שבעבר הוא פגש את אופה הלחם של העיר, ושאל אותו לשלומו. השיב לו האופה שהוא עובד קשה מאוד, קם בבוקר השכם כדי לחמם את התנור ולגבל את העיסה, הוא עובד בעובדה מפרכת, ובסוף באים אנשים ומעקמים את האף, הלחם הזה יצא מכווצ'ץ, הלחם ההוא לא תפח מספיק, זה יצא קצת שרוף... בסופו של דבר הוא נשאר תמיד עם כיכרות לחם שאין להם דורש, וזה גורם לו נזקים גדולים.

"לפני ימים אחדים פגשתי שוב את האופה", סיפר החפץ חיים, "ראיתי אותו צועד מעדנות ברחובה של עיר ושאלתי לשלומו. השיב לי האופה, "אהה ברוך ה', לא היו ימים טובים עבורי כמו ימים אלו...".

"שאלתי אותו הכיצד? הרי עכשיו עת מלחמה וכולם מתלוננים שמצבם הורע מאוד... אבל האופה השיב לי בפשטות: "כיום יש מחסור במזון, כשאני מתחיל למכור את הלחם, כל המלאי נחטף במהירות, אנשים לוקחים הכל, ובמחיר מצוין! לחם שרוף, לחם שלא תפח, לחם שהתמעך בתנור, הכל הולך... לא נשאר לי אפילו לא חצי כיכר לחם, והפרנסה מצויה לי בשפע רב...".

אמר מרנא החפץ חיים, זה רק משל! הנמשל הוא התורה והתפילה שלנו, המצוות שאנו מקיימים.

"בימי שגרה, כשיהודי מתפלל, בודקים אותו בשמים כמה שווה התפילה שלו, פה הוא לא כיוון, שם הוא היה ישנוני, כאן הוא חשב יותר מדי על עצמו ולא הקדיש את התפילה הראויה למען הכלל, השעה לא היתה כל כך מוקדמת, ובכלל... הוא לא התכונן כראוי לתפילה.

"אחר כך מגיע הלימוד, כמה אחוז מזה הוא לשם שמים? עד כמה התאמצת להבין באמת את רצון ה' המובא בתורה הקדושה? כמה השקעת בניסיון להבין את הלימוד אליבא דהלכתא? האם זה היה תורה לשמה?

"כל זה טוב לזמני שגרה, אבל עכשיו זמן מלחמה, אנשים מתקשים מאוד ללמוד, לכולם יש הרבה עיסוקים אחרים, ולכן בשמים לא בוררים. לוקחים בשמחה כל תפילה, כל דף גמרא! זה הזמן לנצל, אפשר להשיג הישגים אדירים במאמץ קטן יחסית. חבל להחמיץ".

עינים להם ולא יראו

מסופר על מרנא החזון איש שישב פעם בבית הכנסת בקובנא ועסק בתורה, ובדיוק הגיעה פלוגה של חיילים מהמשטרה הצבאית, כדי

לתפוס משתמטים ולגייס אותם לצבא הליטאי בעל כרחם. החזון איש היה שקוע בלימוד הלכות קידוש החודש, ולא שם לב לכל המתחולל מסביב, וגם כשסיים ללמוד קם ממקומו בעודו מהרהר בלימודו, ויצא החוצה בלי שידע שהוא מפיל את עצמו לידיהם של החיילים שבדיוק עמדו לפרוץ לבניין כדי לתפוס בחורים בני גילו שעדיין לא התגייסו לצבא.

וראה זה פלא, החזון איש עבר בין החיילים, והם לא ראו אותו. נתעוורו עיניהם מלראות, כי כוח לימוד התורה הציל אותו מכל רע. ואם לגבי דבקות בתורה ובמצוות במצבי חירום עסקינן, נזכיר כאם מעשה שהיה עם מרן בעל 'שבט הלוי' זצ"ל, אך שכבר הזכרנו אותו במאמר לפרשת 'נשא':

כשעלה מרן זצ"ל לארץ עם רעייתו הרבנית בספינת מעפילים, וכשהתקרבו לארץ עשו סיבובים בים כדי להתחמק מהבריטים שניסו לעצרו את ההעפלה היהודית לארץ. אחרי מספר ימים נגמר הדלק והספינה היתה בסכנת טביעה.

היתה שם קבוצה של 16 אנשים שידעו היטב לשחות בים, והחליטו לקפוץ מהספינה ולשחות אל החוף, ביניהם היו גם מרן זצ"ל והרבנית ע"ה.

המעפילים האחרים אמרו, אולי נשחה כולם יחד, כך נוכל לעזור זה לזה, אם מי מאיתנו ייקלע למצוקה, אבל מרן הגר"ש ואזנר אמר לרבנית, אנחנו לא נשחה יחד איתם. אנחנו מתבדלים מהם, הם לא שומרי תורה ומצוות, וכך גם במצב של סכנת חיים, הוא לא ויתר על ההתבדלות. סופו של דבר היה שמבין 16 האנשים שקפצו למים, רק שישה הצליחו להגיע אל החוף, שניים מתוכם היה הרב והרבנית.

איהר האט נישט קיין מורא? אתם לא מפחדים???

בימי מלחמת המפרץ הבחין מישהו ברבי דוד לייב שהתרוצץ ברחובה של עיר, כדי לזכות יהודים במצוות הצדקה. רבי דוד לייב שוורץ שהיה גבאי צדקה אגדי, ולא היה אחד מתושבי או באי בני ברק שלא הכיר אותו, המשיך במלאכת הקודש שלו גם כשהפחד היה נורא ואיום, וכולם היו ספונים בבתיהם מאימת טיילי סקאד של סדאם חוסיין ימ"ש.

שאל אותו יהודי את ר' דוד לייב: "איהר האט נישט קיין מורא?", אתם לא מפחדים???

רבי דוד לייב היה מלא וגדוש בהומור משובת, הוא הסתכל על היהודי הזה בתמיהה עצומה, הצביע באצבעו על קצה חוטמו ואמר לו: "תסתכל פה, מה אתה רואה?", "אמר אותו יהודי, מה אני רואה? כלום, אני רואה את האף שלך...".

ענה לו רבי דוד לייב: "נו. זה בדיוק העניין, אתה רואה את השפיץ של האף שלי!!! עכשיו אני שואל אותך, אתה יודע כמה גדול אזור גוש דן? זה אזור ענק, אז אתה חושב שמכל גוש דן הטיל הזה יפול בדיוק על השפיץ של האף שלי? מה הסיכוי???"

ובאמת שאלה מעניינת נשאל מרן הגר"י זילברשטיין, בהקשר זה:

אם נשמעת אזעקה באמצע קריאת התורה, וכל המתפללים עושים כמו שצוינו על ידי התורה הקדושה "ונשמרתם", וממהרים אל המרחב המוגן, האם מוטל עליהם לקחת איתם גם את ספר התורה כדי להציל אותו מפני פגיעת רקטה, או שהסיכוי מאוד קטן, ואין צורך לחשוש???

פגז בבית הכנסת

בהקשר זה נספר מעשה שהיה עם רבינו הגאון מווילנא, והופיע בפנקס הקהילה שבאותו יום קבעו יום חג בוויילנא והיו אומרים 'אנעים זמירות' אחרי התפילה...

ומעשה שהיה כך היה שבאותה עת היתה מלחמה קשה מאוד בין רוסיה ובין ליטא, והעיר וילנא היתה בקו החזית ונפלו בה פגזים רבים שגרמו למוותם של 33 מיהודי העיר רח"ל.

ביקש הגר"א להכריז על יום תפילה, ונאספו כולם לבית הכנסת, אנשים נשים וטף ללא יוצא מן הכלל. והנה באמצע התפילה נשמעה חבטה עצומה וכל בניין בית הכנסת רעד. הגאון מווילנא אמר מיד "בטל בטל בטל", והסכנה חלפה. התברר שפגז רוסי פגע בכיפת בית הכנסת ונגעץ בה, אבל בחסדי שמים לא חדר את הכיפה ולא נגרמה פגיעה בנפש.

באותו מעמד התבשרו יהודי וילנא שהמלחמה הסתיימה, לאחר שהליטאים החליטו באורח פלא להיכנע לרוסים, והסכנה חלפה בתוך שניה.

התברר לנו שהשכן הזה היה 'מחמיר' גדול

זכורני כשפרצה מלחמת המפרץ, היה פחד גדול ואימה גדולה בכל רחבי הארץ, אמרו לנו להכין חדרים אטומים, עם ניילונים ודבק וסמרטוטים רטובים, בנוסף למסכת האב"כ שהצטיידנו בהם. והנה נפוצה השמועה שהמלחמה הגיעה אל סיומה עם תחילתה. אמרו אז שהאמריקאים הפציצו את עיראק, וסדאם חוסיין נכנע וכל החשש חלף.

הגעתי הביתה שש ושמה, תלשתי את הניילונים מהחדר האטום, קיפלתי את הדבק מהשמשות, וכמעט זרקתי את המסכות לפח האשפה.

אבל בלילה שלאחר מכן נשמעה אזעקה...

פחד ורעדה נפלו עלינו, מיהרנו יחד עם בנינו בכורנו שהיה אז תינוק קטן, ורצנו אל בית השכנים, אך בקושי הספקנו להיכנס לחדר האטום שלהם לפני שהם ינעלו אותו וידביקו את הדלת מכל הצדדים בהתאם להנחיות.

התברר לנו שהשכן הזה היה 'מחמיר' גדול, ומאחר ונאמר לו שאפשר להתגבר על הנשק הביולוגי באמצעות אקונומיקה, הוא שפך בקבוק אקונומיקה על רצפת החדר האטום, ליתר ביטחון.

כל החדר היה מלא באדי אקונומיקה שצרבו לנו בעיניים, ולמרבה המזל היינו עם מסכות אב"כ, אולי הפילטרים שלהן עזרו קצת כדי להציל אותנו מאדי האקונומיקה הרעילים.

לא היו שום הנחיות מתי לצאת מהחדר האטום... כך חיכינו במשך

שעות עד שהתברר לנו שכבר מזמן יכולנו לצאת ללא חשש... האווירה הזאת היתה אווירה כללית בארץ, אנשים רבים ממש חיזו בפחד נורא, וזכורני שמרן הגר"י זילברשטיין השכיל אז לרכך את האווירה עם שאלה מעניינת שלכאורה הגיעה לפתחו מיהודי המשרת בחיל האוויר האמריקאי...

הרי הגמרא אומרת שמי שרואה את בבל הרשעה צריך לקחת חול ועפר ולזרוק ולומר "וטאטאיה במטאטא השמד"...

מה קורה כשהוא נמצא במטוס ועובר מעל עיראק, אין לו אפשרות לזרוק עליה עפר, אבל הוא כן יכול לזרוק עליה כמה פצצות ששוקלות טון כל אחת... האם הוא צריך לומר את הפסוק, והאם הוא יוצא בכך ידי חובה...

העיסוק בשאלה הזאת העלה לציבור את המורל, ועשה לאנשים טוב על הלב...

בלב הסכנה

ואגב, באותה התקופה נוהג הייתי למסור שיעור קבוע בבת ים, והיתה לי שאלה מאוד מעניינת, האם אני צריך לצאת מבני ברק כדי למסור שיעור או לא...

שהרי מרן שר התורה גזר אז שלא יפלו טילים בבני ברק, ואכן במשך כל המלחמה לא נפל אפילו טיל אחד בבני ברק, למרות שבערים מסביב נפלו כמה וכמה, ואחד הטיילים אפילו נפל ברח' יונה, שהוא רחוב משותף לבני ברק ורמת גן, וכמובן שהטיל נפל בצד של רמת גן. מרן הגר"ח היה אומר אז שמי שלא חיבב, שלא יצא מבני ברק, כי בני ברק היא המקום הבטוח ביותר בעולם.

לנוכח האמור שאלתי את פיו של מרן שר התורה, האם עלי לנסוע לבת ים למסור את השיעור הקבוע, או להישאר בבני ברק, הרחק מכל סכנה.

אמר לי מרן שאם זה כדי ללמד תורה לאחרים אז ודאי שאני צריך לנסוע.

כשעברתי בתל אביב, דרך 'בית דני', נפל עלי פתאום פחד. זה היה האזור שבו נפלו קודם לכן כמה וכמה טילים, וקיוויתי שלא תהיה עכשיו אזעקה כשאני נמצא במקום הכי מסוכן בארץ.

והנה... אשר יגורתי בא... קולה של האזעקה נשמע, ואני נמצא באוטו, תקוע בפקק באמצע תל אביב, במקום הכי מסוכן בארץ...

הרגשתי שאלו הרגעים האחרונים שלי עלי אדמות, אמרתי וידוי וקריאת שמע בארבע הדקות שהיו לי מרגע שנשמעה האזעקה ועד לנפילת הטיל, ואכן כעבור ארבע דקות נשמע פיצוץ נוראי...

צבטתי את עצמי לבדוק אם אני עדיין חי, והתברר לי שאכן כך הם פני הדברים... היה אומנם פיצוץ גדול אבל לא קרה כלום ב"ה, כולם בריאים ושלמים...

מעניין לספר שדווקא מאז האירוע הזה, איבדתי את תחושת הפחד מהרבה דברים אחרים שקודם לכן הייתי קצת פוחד וחושש מפניהם, והדקות האלו שבהם השלמתי עם גורלי, דווקא נתנו לי לאחר מכן הרבה אומץ והכל היה לטובה.

הביקור ביקש האיש להנציח את האירוע במצלמתו, כדי שתישאר לו תמונה למזכרת מן הביקור המיוחד במעונו של גדול הדור. ואכן רבינו - יהודי ישיש בן למעלה מתשעים שנה, העומד לאחר ניתוח לב סבך - לא חס על גופו הדווי וכוחותיו הדלים, ולאל שהיות נעתר לבקשה, כשהוא מתקין את בגדיו לצילום משותף עם האורח ובנו. כל זאת כהכרת הטוב כלפי הרופא היהודי, שנטל חלק בשליחות להצלת חייו.

(מתוך הספר 'עמודו של עולם')

ויידע את בני הבית, כי הוא קרוב משפחתו של הרופא היהודי, שהשתתף בניתוח הלב שהביא לרפואתו של מרן. כאשר הידיעה הגיעה לאוזניהם של בני הבית, הם ציינו בפני האיש כי ישאלו את פי רבינו, כל היוצא מפיו יעשו. ואכן תכף כאשר שמע מרן כי קרוב משפחתו של הרופא מבקש לבקר, הוא הודה מיד לבני הבית לקבל את האיש לביתו. קרובו של הרופא הגיע לבית והתקבל על ידי רבינו, שקידם את פניו במאור פנים ובכבוד רב והקדיש לו שעה ארוכה מזמנו. עם תום

המשך מעמוד 3 | מרן הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א

עדיין שורה רוח טובה וקלוקל סביבות הפושעים, והמתרחק מהם ניצול מהשפעת טובה זו. עובדא שמעתי על המשגיח דפוניבז' הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, שפעם אחת הוצרך לעבור ולנסוע בתוך מונית בתל אביב [באיזור התחנה מרכזית], והעיד על עצמו שאע"פ שלא הסתכל כלל על רחובות העיר, מ"מ עצם הדבר ששהה במקום טובאה, הדבר השפיע עליו לרעה עד שלקח לו כמה שבועות לחזור למצב הרחוני שהיה בו קודם, ומשום שהפושעים מרעילים את אויר העולם בטומאה, ומי שנמצא במקום טובאה, ניזוק ונעשה מושפע מזה.

"ושם אחיו יקטן", (י, כ"ו).

"יקטן - שהיה עניו ומקטין עצמו, לכך זכה להעמיד כל המשפחות הללו".
(י"ז)

מבואר בדברי רש"י שהעניו שמקטין עצמו זוכה לגדולה, ויש ללמוד מזה שהוא הדרך להפך - הבעל גאוה שמנסה להגדיל עצמו יושפל לבסוף למטה, שהקב"ה "משפיל גאים ומגביה שפלים", ומי שמגביה עצמו הקב"ה מורידו, ומי שמוריד עצמו הקב"ה מעלהו.

וכן היה אומר הגרא"א דסלר זצ"ל "הבעל גאוה הוא בעצם העניו הכי גדול, ומשום שעל ידי הגאוה הוא גורם שלבסוף הוא יושפל וירד למטה", והוסיף עוד הרב דסלר, שבזה שהוא מחשיב את עצמו הוא מראה לכולם שאינו איש אמת, [שאינו מכיר את עצמו על כל חסרונותיו ומגרעותיו], וזה גופא הביזיון הגדול ביותר.

ושמעתי ממורינו הגאון רבי אליעזר לופיאן זצ"ל (ר"מ בישיבה וחתן מו"ר הגה"צ רבי משה שניידער), שהרבה מאותם שמוחזקים אצל בני אדם כ"ענווים" הם באמת בעלי גאוה גדולים, כי לפעמים אדם אינו מעוניין בכבוד כלל, והטעם משום שכולם נחשבים כעפר אצלו ואינו מתכבד על ידם באומרו "איני צריך כבוד מהם", וזהו בעל גאוה המחופש לעניו, אבל ענין אמיתי סבור שבאמת לא מגיע לו כבוד והוא אפס ואין, ואם מכבדים אותו איננו מתכבד מזה אלא סבור שזהו טעות ממש, וכדוגמת משה רבינו שאמר "שלח נא ביד תשלח" שכל מי שאתה שולח יותר גדול ממני, וזהו ענין אמיתי.

(מתוך 'ביאורים והנהגות' - בראשית)

שהרי הם אוכלים פיתם מכסף שניתן להם על מנת שיעסקו בתורה, וזעק שמשפטי ה' תהום רבה, ועכשיו כשדנים אותנו בשמים נקבל על עצמנו ללמוד כפי האפשר ולא לבזבז שעות לחינם. ושמעתי מהגר"ח קרייזווירט זצ"ל ששמע מעדות נאמנה, אשר תסמרנה שערות ראש לשמעה, על הגה"צ רבי ישראל סלנטר זצ"ל שהיה חולה מאוד, והגיע למינסק לדרוש ברופאים, והתאכסן אצל משפחת זלדוביץ הידועה, והודיע להם שאפילו אם הוא יהא בסכנת חיים ממש לא יחללו עליו את השבת אלא בהוראת חכם, מפני שאמרו חז"ל (ע"ז כ"ו ע"א) שרועי בהמה דקה היות שמרעין בהמותיהן בשדות אחרים והם גוזלים בדרך קבע, דינם כמומרים שאין מחללין עבורם את השבת, וא"כ גם הוא עצמו היות ששימש ברבנות במשך ימי חייו וקיבל על כך משכורת, וחושש שלא עבד כראוי, נמצא שגזל בקביעות במשך ימי חייו מקופת הקהל, ואם כן דינו כרועי בהמה דקה שאין מחללין עליהם את השבת, ולכן הוא גוזר עליהם שלא יחללו עליו את השבת אלא בהוראת רב. [ובסופו של דבר, הורע מצבו בהיותו שם, ויעצו לו לנסוע לקניסברג ושם נפטר, זי"ע].

"פי השחית כל בשר את דרכו על הארץ", (י"ב).

ראוי להבין שהלא לבהמות וחיות אין לא שכל ולא בחירה, ואינם עושים אלא מה שבחוק טבעם לעשות כפי מה שהטביע בהם הקב"ה, והיאך קלקלו מעשיהם ונשתנה טבעם.

ופירש בזה הגה"צ רבי אליהו לופיאן זצ"ל, שרוח טובאה הוא כמו "מחלה מדבקת" שפוגע בסביבה, ולכן בשעה שבני אדם מטמאים עצמם בתכלית ובפרט בענייני עריות, הרי הם משפיעים רוח טובאה בכל הבריאה, הגורמת גם לבהמות ולחיות שבסביבתם להידבק ברוח טובאה ולהשחית דרכם.

וזהו לימוד לדין עד כמה יש להתרחק מהפושעים, שהרי ההימצאות בסביבת פושעים מדבק, שרוח טובאה האופפת אותם משפיעה על סביבתם ועל בני האדם הקרובים להם, רח"ל, ואמנם יעו' לקמן (ר' י"ז) שרק לפני המבול היה בכח קלקול האדם לשנות את מערכות הטבע אצל החיות והבהמות, אבל ביסוד הדברים גם לאחר המבול

'הבנתי מיד שהדין שביניהם סבוך מאד. נכנסתי לחדר השני ופרצתי בבכי: ריבוננו של עולם! איזה חילול ה' יהיה אם שני בעלי הבתים יראו שאני לא יודע לענות להם. התחננתי: "שים בפי את התשובה הנכונה לאמיתה של תורה."

הגאון רבי מאיר צימרוט שליט"א על הדרך הנכונה לעלות במעלות התורה

נח איש צדיק (ו'ט')

בכל המקצועות שבעולם, לדוגמא: עריכת דין, רפואה, אם יציעו לאדם שיבוא מלאך וילמד אותו את המקצוע בלילה אחד, או לחילופין יציעו לו לבלוע כדור שיש בו את כל תמצית המקצוע - האדם יקפוץ על המציאה כמוצא שלל רב. מי ילמד רפואה במשך שבע שנים אם יש לו אפשרות לבלוע כדור ולקום בבוקר רופא?... בתורה אין הדבר כן, בתורה התכלית אינה הידיעה אלא העמל בה, גם אם יציעו למישהו לשתול במוחו שבב של אוצר החכמה, וברגע אחד הוא ידע ארבעים אלף ספרים בעל פה - הוא יסרב. הקב"ה רוצה את עמל התורה.

משל למה הדבר דומה, לאדם שהרופא ציווה עליו ללכת ברגל ארבעים דקות כל יום, מ"בית וגן" עד "גשר המיתרים". האיש מתחיל ללכת, ולפתע עוצרת לידו מכוננית, והנהג שואל אותו: "אני מגיע לגשר המיתרים. רוצה טרמפ?" - בוודאי שהוא יסרב, משום שהתכלית שלו אינה להגיע לגשר המיתרים, אלא עצם ההליכה. "אנו עמלים והם עמלים. אנו עמלים ומקבלים שכר, והם עמלים ואינם מקבלים שכר", ידועה השאלה מה הפשט "הם עמלים ואינם מקבלים שכר", כלום יש בעל מלאכה בעולם שאינו מקבל שכר על עבודתו? ומבאר ה"חפץ חיים" זצ"ל, שכל בעלי האומנויות מקבלים שכר רק על התוצאה, ולא על עצם העמל, לא כן בלימוד התורה - שם אדם מקבל שכר על עצם העמל והיגיעה, גם אם לא הצליח להגיע להבנה משלמת.

לבכות גם אני יודע

פעם באו שני אנשים לדין תורה לפני רבי משולם איגרא זצ"ל שהיה גאון הגאונים. הרב שמע את דבריהם ואמר להם: "הדין הזה מסובך מאד. עלי לעיין בו הרבה. שובו אלי בעוד יומיים".

לשנים לא היתה סבלנות לחכות יומיים, ומששבו לעירם החליטו לפנות לרב העיר שלהם, שיפסוק בדינם, הרב שמע אותם, ואמר: "הדין הזה מסובך מאוד. תנו לי לחשוב כמה דקות". הוא נכנס לחדר, וכעבור רבע שעה יצא ופסק: "איש פלוני אתה חייב ואיש פלוני אתה זכאי". שמעו השניים וקיבלו עליהם את הפסק.

כעבור יומיים הזדמנו שוב לעירו של רבי משולם איגרא והיו סקרנים לדעת אם הרב בעיירה שלהם כיוון לדעת תורה, הם נכנסו ושאלו,

ורבי משולם איגרא ענה שאחרי עיון מעמיק הגיע למסקנה: "איש פלוני אתה חייב, ואיש פלוני אתה זכאי", בדיוק כמו שפסק הרב שלהם.

השניים החלו לחייך, רבי משולם התעניין לסיבת החיך. והם אמרו לו את האמת: "אתה נזקקת ליזמיים כדי לפסוק, והרב שלנו פסק את אותו הפסק תוך רבע שעה"...

נענה רבי משולם: רב כזה, שיודע להשיב על שאלה כה סבוכה תוך רבע שעה, אני חייב להכיר אני רוצה ללכת לקבל ממנו תורה!" הוא סגר את הספר שלפניו, ופנה ללכת לביתו של הרב הזה.

כשהגיע אליו, החל לדבר איתו בלימוד, בסוגיה זו, בסוגיה אחרת, ונוכח לראות שהרב הזה לא מי יודע מה... הוא לא גילה ידיעות מיוחדות או הבנה מיוחדת בלימוד. שאל אותו רבי משולם: "אמר לי כבודו, איך פסקת בדינם של שני בני עירך בתוך רבע שעה, הרי הנידון שביניהם היה סבוך מאד?"

נענה הרב והשיב לו: "אכן הבנתי מיד שהדין שביניהם סבוך מאד. נכנסתי לחדר השני ופרצתי בבכי: "ריבוננו של עולם! איזה חילול ה' יהיה אם שני בעלי הבתים יראו שאני לא יודע לענות להם". התחננתי: "שים בפי את התשובה הנכונה לאמיתה של תורה". פתאום נזכרתי שיש ספר שעוסק בדיוק בענין הזה. לשמחתי,

הספר היה מצוי בביתי, עיניתי בו, אפילו לא בכל המשא ומתן שלו אלא רק במסקנת דבריו, ואמרת להם את הפסק"ן..
שמע רבי משולם את דבריו, ואמר: "לבכות גם אני יודע. זו לא חכמה. מה שדרוש הוא עמל התורה", ושב לעירו כלעומת שבא.

תורה ללא עמל - חשיבותה פחותה

חז"ל אומרים, שלכל תינוק הנמצא במעי אמו יש מלאך שמלמד אותו את כל התורה כולה, **שאל רבי חיים שמואלביץ זצ"ל**: הרי ישנה הלכה, שכשרואים תלמיד חכם צריך לקום לכבודו. ואם כל עובר לומד את כל התורה כולה, נצטרך לעמוד בפני כל אשה מעוברת, שהרי יש במעיה תלמיד חכם, גאון עולם! ואמר רבי חיים: התינוק הזה לומד בלי עמל. מי שלומד בלי עמל - לא צריך לקום לכבודו!

על פי יסוד זה, מתבאר מאמר חז"ל על הפסוק "ויתרוצצו הבנים בקרבה", שכשרבקה היתה עוברת על פתחי בתי מדרש - יעקב פרכס לצאת. נשאלת השאלה: בשלמא עשיו פרכס לצאת כי אין לו עבודה זרה במעי אמו, אבל למה יעקב פרכס לצאת והרי יש לו במעי אמו מלאך שמלמד אותו את כל התורה כולה?

התשובה: התורה הזאת שבמעי האם, היא תורה ללא עמל, יעקב פירכס לצאת לבית מדרש, שם התורה נלמדת מתוך עמל ויגיעה. יש מנהג אצל האשכנזים, שבליל שבת, אחרי לידת בן זכר, עושים סעודת "שלום זכר". כתבו גדולי האחרונים, שעושים את הסעודה הזאת משום שבאים להשתתף באבלו של התינוק על כך ששכח את כל התורה שלמד במעי אמו. אמר רבי חיים שמואלביץ: "לדעתי, בדיוק להיפך! באים להשתתף בשמחה של התינוק על כך ששכח את כל התורה שלמד בלי עמל, ועתה הוא יכול ללמוד את התורה מתוך עמל ויגיעה".

הגמרא (מגילה ג ע"א) אומרת: "תרגום של נביאים, יונתן בן עזיאל אמרו מפי חגי זכריה ומלאכי, והזדעזעה ארץ ישראל ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה".

מבאר **התוספות רי"ד**, שהסיבה להזדעזעותה של הארץ היתה, משום שכל זמן שלא היה תרגום - היה צריך לשבור את הראש כדי להבין את דברי הנביאים, אחרי שיונתן בן עזיאל חיבר את התרגום, כבר לא צריכים למסור את הנפש כדי להבין את הפסוקים, חסר בעמל התורה!

רק תורה מתוך עמל מגנא ומצלא

איוב בא בטענה לקב"ה: אדם לא יכול להשתנות. כמו שהוא נולד - כך הוא ישאר. אדם שנולד כעסן - ימות כעסן, ואדם שנולד קמצן - ימות קמצן. ממילא, לפי התיאוריה הזאת, אי אפשר לבוא בטענות כלפי הרשעים. כך הם נולדו!

חבריו השיבו ואמרו לו: אדם כן יכול להשתנות, בראתי לו יצר הרע - בראתי לו תורה תבלין. על ידי לימוד תורה אדם יכול להתגבר על יצרו הרע ולהשתנות.

והנה הגמרא (סנהדרין צא ע"ב) מספרת: "אמר לו אנטונינוס לרבי:

**כשהיצר הרע שומע שאדם מתכנן
ללכת לבית מדרש, הוא מזמן
לו מיד דברים דחופים" שאינם
סובלים דיחוי, אשתו, או השכן
ממול, מזעיקים אותו לטפל להם
בבעיה דחופה, גם אם ינסה לדחות
ולומר: "אני הולך עכשיו לבית
המדרש, אטפל בעניינכם מאוחר
יותר" - ישמע אותם אומרים:
"זה ממש בגדר פיקוח נפש"..**

מאימתי יצר הרע שולט באדם, משעת יצירה או בשעת יציאה? אמר לו: משעת יצירה. אמר לו: אם כן, בועט במעי אמו ויוצא! אלא משעת יציאה. אמר רבי: דבר זה למדני אנטונינוס, ומקרא מסייעו, שנאמר (בראשית ד, ז): 'לפתח חטאת רובץ'".

שואלים המפרשים: אולי באמת יצר הרע שולט משעת יצירה, ומה שאינו בועט באמו הוא משום שתורה מגנא ומצלא - הוא לומד עכשיו תורה עם המלאך, והתורה מגנא ומצילה שלא יבעט? התשובה: "תורה מגנא ומצלא" היא רק תורה שבאה מתוך עמל ויגיעה. כשאדם עמל ויגע להכניס את התורה לתוך הראש שלו - תורה כזאת מגינה עליו מיצר הרע. אבל תורה שבאה בלי שאדם עמל עליה אין בכוחה להציל מיצר הרע.

ספסל על שום מה?

בקרית ספר יש רב שקוראים לו "הרב ספסל". פעם סיפר מדוע נקראה משפחתו בשם זה:

בשסבא שלו היה עוד ילד קטן, כבר התגלה כבעל כשרון מיוחד. בגיל תשע שלט בכמה מסכתות. שלחו אותו ללמוד בישיבה בראדין, אצל ה"חפץ חיים" זצ"ל.

בישיבה שם לא היו מספיק מיטות לכל הבחורים, היו שם כעשרה מזרונים, אותם קיבלו הבחורים המבוגרים ביותר בישיבה, ויתר הבחורים ישנו על ספסלים.

כשהילד הקטן הזה הגיע לישיבה, ריחמו עליו, וניגשו לשאול את ה"חפץ חיים", האם מן הראוי שאחד הבחורים המבוגרים יתנדב לתת לילד הקטן את המזרון שלו?

נענה הכהן הגדול מאחיו ואמר: "אל תקחו ממנו את עמל התורה! אל תקחו ממנו את מסירות הנפש לתורה! תנו לו לשכב על ספסלו

כך תגדל מסירות נפשו לתורה".

כשהילד הקטן שמע את פסקו של החפץ חיים, שינס מתניו, ברוב עז ותעצומות, ועמל על התורה יומם ולילה, עד שנעשה תלמיד חכם גדול. רבי משה פיינשטיין ספד לו, בשלב מסוים החליף את שם משפחתו לשם 'ספסל', כדי לזכור את השנים בהם ישן על גבי ספסל ועמל ויגע בתורה.

רגליו מוליכות אותו לבית המדרש

דוד המלך אומר בתהלים (קיט, נט): "חישבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך". דורשים חז"ל (ויקרא לה, א): "אמר דוד: רבנו של עולם, בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני ולבית דירה פלונית אני הולך, והיו רגלי מביאות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות". לדוד המלך היו הרבה ענינים שנצרך לסדר: יש ישיבות ממשלה שעליו להשתתף בהן, יש התכנסויות של הקבינט, דיונים בועדות חוץ ופנים. כל בוקר כשיצא לעניניו - היו רגליו מוליכות אותו והוא מצא את עצמו בבית המדרש!

אם ננסה לדמיין את זה היום: הדבר הראשון שאדם יוצא אליו בבוקר הוא הבנק. צריך לסדר כסוי לצ'קים שנתן היום... דומני שאם הוא ימצא את עצמו לפתע בבית המדרש - זה נראה התחלה של אלצהיימר... בשלמא להיפך, אדם יצא לבית המדרש ומצא את עצמו בבנק - ניחא, אבל לצאת לבנק ולמצוא את עצמו בבית המדרש? כדאי שאשתו תזמין תור דחוף לנוירולוג...

אבל דוד המלך מעיד: "חשבתי דרכי" - הייתי חושב ואומר: למקום פלוני אני הולך, ואשיבה רגלי אל עדותיך" - והיו רגלי מביאות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות.

ה"חתם סופר" מבאר בדרך אחרת:

כשהיצר הרע שומע שאדם מתכנן ללכת לבית מדרש, הוא מזמון לו מיד דברים דחופים שאינם סובלים דיחוי, אשתו, או השכן ממול, מזעיקים אותו לטפל להם בבועיה דחופה, גם אם ינסה לדחות ולומר: "אני הולך עכשיו לבית המדרש, אטפל בעניינכם מאוחר יותר" - ישמע אותם אומרים: "זה ממש בגדר פיקוח נפש"... היצר הרע כבר מוצא את הדרכים איך להוריד אותו מהתכנית ללכת לבית המדרש...

מה עשה דוד המלך כנגד יצר הרע? הוא היה "מרמה" אותו. הוא היה אומר: אני הולך לישיבת ממשלה או לדיון בועדת חוץ ובטחון. ליצר הרע אין כל התנגדות לאפשר לאדם לצאת מהבית לכל הענינים האלו. לאחר שכבר יצא מהבית, מבלי שאשתו או השכן יעכבוהו - היה הולך לבית המדרש.

"חשבתי דרכי" - ספרתי ליצר הרע כל מיני סיפורים על סיבות יציאותי: למקום פלוני ולבית דירה פלונית אני הולך. כך יכולתי ואשיבה רגלי אל עדותיך" - שרגלי יביאו אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות.

באין מענה הולכים למקום אחר

הגמרא בבא מציעא אומרת: "כל שהוא תלמיד חכם, ובנו תלמיד חכם, ובנו בנו תלמיד חכם - שוב אין תורה פוסקת מזרעו לעולם, שנאמר: 'ואני זאת בריתי... לא ימוש מפיו ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם'. מאי 'אמר ה'?' אמר הקדוש ברוך הוא: אני ערב לך בדבר זה. מאי מעתה ועד עולם? אמר רבי ירמיה: מכאן ואילך תורה מחזרת על אכסניה שלה".

כתב רבי חיים מוולוז'ין, שאחיו רבי זלמן, בהיותו ילד בגיל שש, שאל את אחינו הגאון רבי שמחה: איך יש היום עמי ארצות? הרי כל עם ישראל הם בני אברהם יצחק ויעקב, שלשתם היו זקנים ויושבים בישיבה, וכיון שעברו שלשה דורות של תורה - התורה מחזרת על אכסניה שלה?

והשיב לו: אדם שנוסע פעם אחר פעם ליריד, ובלילה הוא צריך למצוא אכסניה ללון בה - אם בעל האכסניה נתן לו פעם אחת, פעם שניה, שרות טוב - הוא לא יחפש אכסניה אחרת. כל אימת שיהיה בדרך ויצטרך אכסניה - הוא ילך לאותה האכסניה. טוב לו שם. אבל אם פעם אחת כשדפק על דלת האכסניה, בעל הבית לא פתח לו, דפק פעם שניה וגם הפעם לא פתחו לו אין לו ברירה! הוא חייב למצוא אכסניה אחרת!

מי שהוא תלמיד חכם, בנו ובנו תלמידי חכמים - התורה דופקת על פתחם ורוצה להיכנס. טוב לה שם. אבל אם היא דופקת ולא פותחים לה - אין לה ברירה! היא חייבת ללכת למקום אחר...

(מתוך 'דורש טוב' ויקרא)

עורך אחראי: הרב משה הרמן • גרפיקה: הרב צבי לוצקין • צילום: פוטו ציון, פלאש 90, שאטרסטוק
כותבים: הרב יהושע לייבזון • leib1964@gmail.com • הרב ישראל ליוש • israel.layosh@gmail.com
sefer012@gmail.com • הרב אברהם פוקס • a6150805@gmail.com • הרב אליעזר יטקובסקי
i0548467550@gmail.com • הרב ישראל היימן
כתובת מייל לתגובות: info@dirshu.co.il • טלפון: 02-5609000 • הדפסה: חסר ואמונה
לקבלת העלון במייל: dirshu@dirshu.co.il

סיכום שבועי ב'דף יומי בהלכה'

- ◆ האם מברכים על החלב המעורב ב'דגני בוקר'?
- ◆ החייב בברכת המזון ובירך 'על המחיה' - האם יצא ידי חובתו?
- ◆ 'לחמניות מזונות' - האם אכן ברכתן 'מזונות'?

ברכתם של מאפים שונים

- מאפה העשוי מקמח ומים, וממולא בבשר, דגים, וכדומה: אם הוא מיועד לסעודה ולשובע פלחם - ברכתו 'המוציא'; ואם ניכר עליו כי אינו מיועד לסעודה, ברכתו 'מזונות'.
- פיצה - יש אומרים שבמקום שנהוג לאוכלה בתור סעודה, ברכתה 'המוציא'; ויש אומרים שאם המים שבה מהווים מיעוט לעומת יתר מרכיבי הבצק, אין ברכתה המוציא אלא כשהאוכל עצמו אוכלה כסעודה.
- לחמניות 'מזונות' - יש אומרים שברכתן 'המוציא'; ויש אומרים שהדבר ספק, ואין לברך עליהן מזונות, ואין לברך עליהן המוציא אלא בתוך סעודה, או באכילת כמות של 'קביעות סעודה'.

שיתוף אחרים בסעודה

- מי שהריח ריח מאכל והוא מתאוה לו, ואינו יכול להשיגו, יזהר מאוד מבליעת הרוק המצטבר בפיו מחמת תאוותו, מפני שהדבר עלול להביאו לידי היזק ואף לסכנה, אלא יוציא את הרוק מפיו.
- מי שיש בביתו משרת המגיש לפניו את האוכל, צריך להקפיד לתת לו לאכול לפחות מעט מכל מאכל שריחו גורם להתאוות לאכילתו, כדי שלא יבוא לידי סכנה.

הלכות שונות

- אדם שאינו שומר תורה ומצוות ואינו נוטל ידים לפני אכילתו - אסור לתת לו לחם לאכילה, משום שמכשילו באכילה ללא נטילת ידים, ועובר באיסור "וְלֹא תִתֵּן מִכְשֵׁל".
- החייב בברכת 'על המחיה', 'על הגפן', או 'על העץ' על תמרים, וטעה ובירך ברכת המזון, יצא ידי חובתו. והחייב בברכת המזון, וטעה ובירך על המחיה, חייב לשוב ולברך ברכת המזון.

עיקר וטפל באכילת מזונות עם משקה

- השורה מיני מזונות במשקה - אם כוונתו לשים אכילה בלבד, והמשקה נועד רק להטעים את המאכל, יברך על המאכל בלבד.
- מרק שמעורבים בו מיני דגן - יאכל תחילה מעט מהמרק ויברך עליו 'שהכל', ולאחר מכן יאכל ממיני הדגן ויברך 'מזונות'. ויש אומרים שעדיף לברך על דבר אחר 'שהכל' ולפטור בכך את המרק.
- האוכל 'דגני בוקר', שברכתם 'מזונות', המעורבים בחלב, אם יערב בהם רק מעט חלב במטרה להטעים את הדגנים, או לשים ריכוכם - נטפל החלב למיני הדגן ואינו מברך אלא על הדגנים.

בצק מבושל או מטוגן

- בצק מבושל במים או טוגן בשמן - יש אומרים, שנחשב כתבשיל; ויש אומרים, שכל בצק שלאחר גמר הכנתו למאכל יש לו 'תואר לחם', דינו כ'פת', או כ'פת הבאה בכיסנין'. וירא שמים יחמיר, ואם מדובר במאכל העשוי מקמח ומים, או שאוכל ממנו בכמות של 'קביעות סעודה', יאכלנו רק בתוך סעודת פת; ואם מדובר במאכל המשמש כקינוח וכדומה, יש לכוון לפוטרו בברכת 'המוציא'.
- בלילה נוזלית - כגון הבלילה המשמשת להכנת חביתיות ל'בלינצ'ס', או להכנת חביתיות עבות, המכונות 'פנקייקס' - אינה נחשבת כ'פת' לאחר בישולה או טיגונה.
- בצק מקמח ומים אשר טוגן בכמות רבה של שמן, עד שטעם השמן ניכר היטב במאכל - נחלקו הפוסקים אם לדעה שהוא נחשב כ'פת' - דינו כפת ממש, דהיינו פלחם, או כ'פת הבאה בכיסנין'.
- קוגל אטריות - נחלקו הפוסקים אם ברכתו 'מזונות' אף כשאוכלים ממנו בכמות של 'קביעות סעודה', או שאם אוכל ממנו כמות כזו ברכתו 'המוציא', או שמא ברכתו המוציא בכל מקרה.

אמרתי לו: ידידי, העיתונים האלו מלאים ביקורת על אנשים, אני עוד לא גמרתי לתקן את מה שלא בסדר אצלי, אז בשלב זה אני פחות מתעניין בשאלה איפה אחרים לא בסדר... "אז מה אתה עושה בשבת?", הוא שאל, וסיפרתי לו ששבת זה זמן כל כך גדול ונפלא שזה בזבוז לשרוף אותו על קריאת עיתונים

מגיד המישרים הג"ר אליעזר יוטקובסקי שליט"א על הזמן המיוחד של קדושת השבת

פעם תדלקתי בתחנת דלק ביום שישי, והמתדלק הביא לי חבילה של עיתונים כמנהג שהיה נהוג שהיו מחלקים עיתונים למי שתדלק בימי שישי... אמרתי לו "תודה, אני לא מעוניין", והמתדלק לא הבין, "למה לא? שיהיה לך מה לעשות בשבת...".

אמרתי לו: ידידי, העיתונים האלו מלאים ביקורת על אנשים, על מנהיגים ועל ציבורים. אני עוד לא גמרתי לתקן את מה שלא בסדר אצלי, אז בשלב זה אני פחות מתעניין בשאלה איפה אחרים לא בסדר... "אז מה אתה עושה בשבת?", הוא שאל בחוסר אימון, וסיפרתי לו ששבת זה זמן כל כך גדול ונפלא שזה פשוט בזבוז משווע לשרוף אותו על קריאת עיתונים ודברי הבל.

העיניים שלו נפקחו לרווחה, מעולם לא שמע דיבורים בסגנון הזה, ואני השתדלתי להכות על הברזל בעודו חם, ולא זתי משם עד שהוא נרשם בו במקום לסמינר של 'ערכים', ובסייעתא דשמיא התוצאות היו נפלאות. כשלמדתי בישיבה, היה לי חבר טוב, הגאון רבי שלמה יעקבזון, שכיום מכהן כראש ישיבה במודיעין עילית.

מנהגו היה בשבת בבוקר, אחרי התפילה הוא היה עושה קידוש ונטל ידיים לארוחה חלבית קלה. לאחר מכן היה יושב ולומד עד סמוך לשקיעה, בשבתות הקיץ זה היה לפעמים שבע ואפילו שמונה שעות, ורק אז, לקראת רדת החשיכה היה נוטל ידיו לסעודה שלישית ואוכל סעודת שבת בשרית עם טשולנט כנהוג.

הוא הסביר את מנהגו בכך שאם יאכל טשולנט בשבת בבוקר, הרי תיפול עליו כבדות כזאת שתאלץ אותו ללכת לישן, וכשנשכבים לישן צריכים הרבה רחמי שמים כדי שלא להגזים בשינה ממושכת: "בשביל שבע שעות לימדו שווה להמתין עם הטשולנט עד סמוך לשקיעה", היה אומר... נו... אין זה פלא שיצא ממנו ראש ישיבה.

מעשה שמעתי מפיו של מרן המשגיח הגה"צ רבי דב יפה זצ"ל, שסיפר שאצלם ברכסים היה אינסטלטור חרדי, בעל ידיים טובות שהיה עושה מלאכתו נאמנה ובדרך כלל לא היו טענות על העבודה שלו.

פעם, בעודו צועד ברחובה של רכסים בצהרי יום השבת, ניגש אליו אחד התושבים ואמר לו שהברז שהוא התקין אצלו לפני יומיים, מטפטף... האינסטלטור הביט באיש כלא מבין: "ברז מטפטף?", והוא השיב בחיוב, "כן כן, הברז שאתה התקנת בביתי מטפטף!". השיב השרברב בתמיהה: "אבל אני לא התקנתי אצלך שום ברז, ממתי אני מתקין ברזים?", ענה לו הלקוח, "מה זאת אומרת ממתי? אתה לא אינסטלטור???"

"לא, אני לא אינסטלטור", השיב הלה, "אין לי מושג על מה אתה מדבר!".

האיש התנצל מכל לבו: "אני לא יודע, הייתי בטוח שזה אתה, כנראה שאתם ממש דומים".

במוצאי שבת, זמן קצר אחרי צאת השבת הגיע השרברב לביתו של הלקוח ובידיו ציוד לתיקון הברז.

"רגע", אמר הלקוח, "אז זה כן היית אתה? למה אמרת שאתה לא אינסטלטור?"

השיב לו השרברב כשנימה של תוכחה בקולו: "בשבת אני לא אינסטלטור! בשבת אני סתם יהודי ששומר שבת!!!".

רבי דב יפה שיבח מאוד את אותו שרברב, ואת היישוב רכסים שזכה להתברך בכאלו תושבים יראי שמים.

מרן הגר"ש פינקוס היה מעורר רבות על ניצול הזמן בשבת קודש. הוא עצמו היה נוהג לשבת לפני שבת, ולעשות לעצמו 'תוכנית עבודה', כמה דפים הוא הולך להספיק בשבת, איך בדיוק הוא עומד לנצל את השבת באופן ממקסימלי, בלי לבזבז אף דקה לבטלה חלילה.

העלון מופץ לזיכוי הרבים, אנא הימנעו מקריאה בשעת התפילה וקריאת התורה